

Commentariorvm, Ac Dispvtationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Dispvt. LVII. An essentia Dei aliquo nomine significari possit sicuti est, &
(vt aiunt) quidditatue.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](#)

subsistens, sed vt quo aliquid est: sicut albedo significat, vt quo aliquid est album. Quia igitur & Deus simplex est, & subsistens est, attribuimus ei nomina abstracta ad significandam simplicitatem eius, & nomina concreta ad significandum substantiam, & perfectionem ipsius: quamvis utraque nomina deficiant à modo ipsius, sicut intellectus nostra non cognoscit eum, vt est, secundum hanc vitam.

Ad tertium dicendum, quod significare substantiam cum qualitate, est significare suppositum cum natura, vel forma determinata in qua subsistit. Vnde sic ut deo dicuntur aliqua in concretione ad significandum substantiam & perfectionem ipsius, sicut iam dictum est, ita dicuntur deo nomina significantia substantiam cum qualitate. Verba vero, & participia configificantia tempus dicuntur de ipso, ex eo quod aeternitas includit omne tempus. Sicut enim simplicia substantia non possumus apprehendere, & significare, nisi per modum compositorum, ita simplicem aeternitatem non possumus intelligere, vel voce exprimere, nisi per modum temporalium rerum, & hoc propter connaturalitatem intellectus nostri ad res compositas, & temporales. Pronomina vero demonstrativa dicuntur deo secundum quod faciunt demonstrationem ad id quod intelligitur, non ad id quod sentitur. Secundum enim quod à nobis intelligitur, secundum hoc sub demonstratione cadit. Et sic secundum illum modum, quo nomina, & participia, & pronomina demonstrativa deo dicuntur secundum hoc, & pronomibus, & nominibus relativis significari potest.

Conclusio, & summa articuli est. Non potest deo nomen imponi, quod exprimat eius essentiam, sicut est, sicut nomen, homo, exprimit essentiam hominis, eo quod definitionem illius significat: potest tamen imponi nomen ex creatura defumptum, quod ipsum deum quodammodo significat.

DISPVTATIO LVII.

An essentia dei aliquo nomine significari possit, sicut est, & (vt aiunt) quidditative.

Varia opiniones Theologorum, cap. I.

Non solum Beatis, sed viatores etiam possunt deo nomen imponere, quod ipsum essentia, & quidditative significat, cap. 2.

Explicatur amplius procedens doctrina, cap. 3.

CAPUT I.

Varia opiniones Theologorum.

Controvergia haec non solum de viatoribus, sed de Beatis etiam intelligitur, quarum unum vanuerit, an ab aliquo creato intellectu posse

CAPUT I.

si Deo nomen imponi, quod eius essentiam, sicut est, & vt aiunt, quidditative significet; variat autem Theologi inter se, atque opinionum variantes ex vario modo loquendi orta videtur: nam ipsa sibi non aduersantur: referam igitur, quid alij sentiant, & tandem meam sententiam explicabo.

Caproclus in 1. d. 22. art. 1. q. 1. Basilius q. 1. artic. 2. Bonavent. Boffius, Caietanus, Ferrarius, Prior jenifer. condit. 3. & 4. Caiet. in hoc art. Ferrarius. contra gent. cap. 3. & recentiores aliqui, duo assertunt. Vnum est, non posse à viatoribus nomen imponi Deo, quod ipsum significat quidditative, & sicut est. Alterum est, bene posse nomen huiusmodi imponi à Beatis: hæc duo videntur quoque docuisse antiqui Theologi, Antisiodoren. lib. 1. Summa, cap. 3. Bonavent. in 1. d. 22. artic. 1. q. 1. Ricardus art. 1. quæfl. 1. Ricardus. Marcellus, Henr. 3. q. o. & Thomas. contra gent. cap. 3. immo vero idem S. Thomas. Doctor in hoc ar. Alex. 1. p. q. 48. memb. 1. Albert. in 1. d. 2. art. 6. & duran in 1. d. 22. q. 1. n. 5. Thomas de Argentina q. 1. art. 1. licet non tam aperte (cum solum de viatoribus loquatur) eadem sententiam videatur tradidisse. Omnes enim in eo continentur, vt assertant, nominum impositionem pensandam esse ex cognitione rei, quam habet, qui nomen imponit.

Ex hoc autem principio probant Caproclus, Basilius, & Caiet. duo, que retulimus. Si enim nominum significatio, & impositio sequitur mensuram cognitionis, quam habet de re ille, qui nomen imponit: & viatores non cognoscunt Deum, sicut est; Beati vero vident quidditative sequitur, à viatoribus non posse nomen imponi, bene tamen à Beatis quod ipsum Deum significat, sicut est Propositio autem, cui tota hæc ratio innitur, eo probant, quod nomina sunt signa conceptuum profertenis, aut imponentis illa, non audiens: ideo enim aliquis nomen imponit, aut profert, vt suam mentem alicui exprimat: ergo talis erit nominum significatio, qualis est scientia, & cognitione imponens, aut etiam proferten. Sunt tamen recentiores aliqui Thomista, qui adhuc negant, à Beatis posse nomen significans Deum essentiale ipsi etiam Beatis, & videntibus ipsum: hi autem non putant, ex cognitione solum, quam habet ille, qui nomen imponit, aut eo virtutem, expendendas esse eius significationem. Ratione vero, quia id probant, affereamus infra cap. 3.

Addunt deinde Basilius, Antisiodoren, Bonavent. Ricard & Marcellus & Ferrarius. id, quod recentiores etiam aliqui expreſſe docent, nec negare possunt Caiet. & Capro. cum ex eorum communione fundamento evidenter sequatur, addum inquam, solum Deum posse sibi nomen imponere, quo se ipsum significet perfecte, seu (ut alii dicunt) comprehensivè. Neque enim negant, ab alio, quam à Deo, nempe à Beatis imponi posse nomen, quod significat ipsum Deum quidditative, atque adeo perfecte: sed per significationem perfectam nominis intelligunt comprehendens. Probat autem ex eodem fundamento, quia solum Deus se comprehendit, vt probat manet disp. 53. ergo solum sibi posse ponere nomen, quo se ipsum significet comprehensivè, siquidem nominis significatio sequitur mensuram cognitionis, quam de re habet ille, qui ipsum imposuit.

Verum Henricus à reliquo Doctoribus allegat. Henr. tis in aliquo dissentit in Summa, art. 7. q. 9. qui in sententia duobus

In solutione
proced.

duobus primis videtur cum ipsius conuenire. Asserit enim Deum possit sibi nomen imponere, quo Beatis ipsum significet et modo, quo ab ipsi visum est, & essentialiter, & quidditative, & ipsos Beatos inter se similiter, non tamen viatores Deo posse nomen imponeare, quod ipsum essentialiter significet: ceterum non posse a hunc ipsum Deum sibi nomen aliquod imponere, quo Beatis significet ipsum quad rationem immensitatis. Probat vero ex alio principio: quia quamvis putet esse necessarium rem quidditative cognoscit ab eo, qui nomen imponit, ut nomen aliquod eam significet quidditative; propter quod dicit posse quidem a Beatis Deo nomen imponi ipsum significans, sicut est, non autem a viatoribus: subiungit tamen, nec essetiam quoque esse, ut iij, quibus nominis significari, eo etiam modo rem cognoscant, quo nomina dicuntur significare: atque adeo certe, ex modo cognoscendi virtusque, tam audiens, quam imponentis nomen, expendendam esse nominis significacionem: ergo, quia sibi soli Deus notus est secundum rationem immensitatis, non autem creaturis, etiam beatis, sequitur Deum non posse sibi nomen imponere, significans ipsum quad rationem immensitatis. Porro rem utique debere esse notam eo modo, quo debet per nomen significari, videlicet tam imponenti nomen, quam audiens, probat Henricus; quia nomina sunt symbola quadam inter eum, qui loquitur, & eum qui dicit: ergo, ut hoc, aut alio modo res significant, debent hoc, aut illo modo ab utroque cognosci: pensanda igitur est ex utroque nominis significatio.

*Bonitus ab
Sexti calum-
nia vindica-
tur.*

Ceterum obseruandum est, cum Henricus ait, solum Deum se ipsum cognoscere secundum rationem immensitatis, non intelligere id, quod ei imputat *Scotus in 1. dist. 22. quest. 1. §. Deratione huius;* nimis Deo soli notum esse attributum immensitatis, quod quidem manifeste falso esset, ut optime probat idem *Scotus:* quilibet enim Beatus videns Deum, videt omnia ipsius attributa, ut probatum est disput. 48. cap. 2. sed intelligit Henricus, solum Deum se ipsum comprehendere, & hoc est, quod ait, Deum solum se ipsum cognoscere quoad rationem immensitatis, ac proinde cum negat, Deum posse sibi nomen imponere, quo se ipsum significet secundum rationem immensitatis, solum docere contendit, Deum non posse sibi nomen imponere, cuius significatio comprehendatur; cuius oppositum docuerunt aliqui D. superioris sententia. Id vero docet *Heinrichus,* quia licet putet, modum significacionis nominis desumendum esse, & penitendum ex modo cognitionis, quam habet de reis, qui nomen imponit; ceterum, hoc non satis esse, sed simili etiam requiri eundem modum cognitionis in eo, qui audit nomen, & ad quem locutio dirigitur, propter rationem superioris factam: ergo licet Deus se ipsum comprehendat, quia nullus est intellectus, ad quem locutio Dei dirigiri potest, qui Deum comprehendat, nullum erit nomen significans Deum (ut ait) comprehensivum.

C A P V T . II.

Sicut.

Non solum Beati, sed viatores etiam possunt Deo nomen imponere, quod ipsum essentialiter, & quidditative significet.

*M*hi probabit opinio *Scoti,* quamvis, ut superius notaui, dissensio haec solum sit vo-
Vajquez in 1. part. Tomus I.

cum, non terum: assentit igitur in 1. d. 22. quest. vniuersaliter, quem sequitur *Okam* eadem d. q. vniuersaliter, & *Gabri. q.*

Okam.
Gabriel.

etiam vniuersaliter, praesertim art. 3.) viatores uti posse non minus iam impositis ad significandum Deum distincte, & proprie, hoc est, essentialiter, & quidditative. Pro eius tamen explicatione quedam obseruanda sunt: primum est, duobus modis posse rem distincte, & proprie nomine aliquo significari, uno modo, si nomen significet concepium aliquum, quia ita rei conueniat, ut alteri conuenire nequeat: sic autem potest Deus quoquis nomine ad ipsum significandum imposito, proprie, & distincte significare: quare viatores etiam inter se ipsum possunt hoc modo nominibus significantibus Deum proprie, & distincte: hoc enim nomen, omnipotens, ita significat Deum, ut quidquam aliud non significet. Altero modo res dicitur distincte, & proprie nomine aliquo significari, quando nomen generat conceptum illius quidditativum non connotando rem aliam, nec instar alterius: & hoc fit quoties res intelligitur per propria, non per alienas species, sicuti ipsa est. De hoc autem generare significacionis est tota controvrsia, an videlicet viatores possint uti nominibus ad significandum Deum essentialiter, & quidditatu concepitu illius, sicuti est.

Secundo notandum est id, quod *Henricus* optimo obseruauit, nempe nomina esse symbola quedam inter illum, qui loquitur, & eum, qui audit, oportet circa nomen non dicitur significare rem utenti ipso nomine, aut imponenti illud, sed audiens: ut enim docet *Augustinus, lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 1.* & plane omnes fatentur, signum effres, que praepter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire: ergo signum in voce, quod est nomen, praepter sonum, qui auro percipitur, facit aliud aliud cognoscere, rem scilicet, ad quam significandam scimus esse nomen impositum: sed non facit, ut ille, qui nomen profert, aut imponit, rem cognoscatur: mo vero prius ipse eam cognoscit, & ut alteri exprimat, & ab eo faciat cognoscere, nomen imponit, aut profert. Ergo nomina non significant rem imponenti, aut loquenti, sed audiensi.

Tertio premittendum est, ex sententia *Aristoteles.* 1. de interpret. cap. 1. voces, & nomina esse signa conceptionis; non eorum, quos Philosophi formales appellant, hoc est, qualitatum, que sunt in nostro intellectu; sed eorum, quos obiectus vocat, hoc est, rerum, quas cognoscit ille, qui virutur nomine, & in sua mente prelentes dicitur habere, ut ostendimus etiam disput. 75. cap. 3. Quare deceptus est *Gabriel.* *Omnia nomi-*
na significan-
concepis et ob-
iectus, for-
males.

His iactis fundamentis, vniuersaliter efficaci probatur haec sententia *Scoti,* & aliorum: prius ta-

ficiens

Scoti.

Deum, scien-

ta est.

B b 3 men

men hoc pacto explicanda est, viatores possunt Deum significare proprio, & quidditatuo conceptu, aut essentialiter, sicuti est, non alijs viatoribus, sed beatis videntibus Deum, sicuti est. An vero Deo hoc pacto ipsum significare possint, & an Deus, & beati viatoribus, sequenti cap. dicemus. Nunc autem opinio sic explicata, hæ ratione probatur: mensura significationis nominum non est sumenda ex eo, qui nomen imposuit, nec ex eo, qui vitetur nomine, sed ex eo, qui audit, & intelligit: conceptum loquentis: cum autem viatores proferunt vocem, aut nomen, pews, & alia Beatis, ipsi Beati intelligent quidditatue, & essentialiter id, quod viatores voce exprimunt, & significant: ergo illud Beatis significant essentialiter, & quidditatue.

*Perseptio si-
gnificationis
ex audiencie,
non ex lo-
quentie pen-
sanda.*

I O
Caietanus.
Scotus.

Hæ ratio evidenter probat, si vera est maior propostio, nempe perfectionem significationis nominum, non ex eo, qui nomen imposuit, aut ex eo, pensandam esse: sed ex eo, qui audit, & venit in cognitionem eius, quod dicitur. Hæc autem propostio exemplis, & ratione monstrari potest, atque in primis Caiet. & recentiores aliqui Thomistæ non dubitant. Scotorum concedere, posse aliquem multo clarius, & distinctius rem alteri significare voce iam ante ad significandum imposita, quam ipse metu intelligat: id quod hoc exemplo quotidiano manifestum est.

Si quis Hispanus, qui nunquam vidit Romanum, nec loca sancta illius, nec vestigia illa antiquitatis, ex relatu solum, & lectione librorum mihi, qui omnia vidi, ea referat, multo melius reuocat illa mihi in memoriam, ac proinde multo melius ea mihi significat, quam ipse intelligat. Nam & ipsi, aut solam nominum, & vocum notitiam habet, aut si rerum etiam notitiam habet, solum habet eam per species alienas, & instar aliarum rerum, aut picturæ, quam vidit: ego vero proprium, & ex te ipsa natura conceperim habeo: unde etiam sit, vt si ego illi ea, quæ Roma vidi, narrem, multo minus bene rem ipsi significem, quam ipse mihi: cum tamen ego melius intelligam, quam ipse: pensari igitur debet perfectio significationis ex perfectione cognitionis, quæ in mente audiens, non ex cognitione loquentis: ergo si ille, qui audit me loquientem, rem cognoscit essentialiter, & quidditatue, etiam si ego, qui loquo, confundantur, & instar aliarum rerum eam intelligam, significabo illam essentialiter, & quidditatue, quia ille, qui audit, essentialiter ipsam cognoscit, siquidem perfectio significationis ex modo cognoscendi, quem habet ille, qui audit, non auditor, qui loquitur, pensanda est, vt exemplo probatum maneat. Atqui beati vident Deum sicuti est: ergo viatores, qui Beatis loquantur, & Deum voce aliqua exprimunt, etiam si ipsum non cognoscant essentialiter, sed confuse, nihilominus essentialiter eum Beatis significabunt: ergo saltem habemus contra Caiet. & alios, posse nos videntes nominibus impositis, antea significare Beatis Deum essentialiter, & quidditatue, etiam si nos ipsum instar rerum visibilium cogitemus: possumus igitur beatis Deum nominare essentialiter, & quidditatue, ita ut nihil amplius in significatione essentia illius desiderari possit.

*Perseptio si-
gnificationis
nominis, non
est pensanda
ex conceptu
imponens
illud.*

Ceterum, posse quoque viatores nomen aliquod primum imponere essentialiter Deum significans, & quidditatue, exemplis etiam evidenter

probatur contra Caiet. & recentiores: id enim ipsi negant, & hac ratione suam tueruntur sententiam, vt saltem non possit primum nomen Deo imponere viatoribus significans ipsum essentialiter, & sicuti est: probatur itaque exemplis. Primo si quis nesciens linguam hebraicam, & characteres illius, imponebat ipsius nomina ordine inter ipsos seruato, vt primo characteri unum nomen, secundo alium, tertio aliud tribueret, &c, certe nomina haec dividuntur. & clarissimi characteres significant scientibus literas Hebraicas, quam is, quia ea nomina imposuit, ipsas literas intelligeret.

Secundo, si Philippus Rex mitteret exercitum suum, & Ducum praeciperet, vt insulam, aut civitatem, quam primo caperet, suo nomine Philippinam appellaret, nomine nomen illius clarius, & evidenter eum significaret Duci, & militibus, qui proprijs oculis viderunt, quam Philippus, qui nomine imposuit, eam cognoscere?

Tertio, si cæcus aliquis impossisset nomen rebus, quas nunquam vidit, nomine melius eas significaret audiensibus, quam ipse cæcus illas cognoscere? Nec enim necessarium est, vt qui nomine imponit, rem ipsam evidenter cognoscat: fieri autem potest, vt qui nomine audit, evidenter illius regi, & sicuti est, notitiam habeat. Ergo pater exemplis significationem nominis honore pensandam ex perfectione cognoscit, quam de re habet, qui nomine imposuit, aut qui nomine imposito vitetur, sed ex eo, qui audit: non igitur mirum, si nomina, quæ viatores Deo imposuerunt in hac vita cui non alter comparantur, quam cæci coloribus melius ipsum Deum Beatis, qui Deum vident significant, quam ab ipsis viatoribus cognitus est; id quod ratio quoque sequens magis declarabit.

Probat igitur ratione propostio illa in argu- *Idem ratione
mento assumpta: quoniam, vt secundo supponimus,
nomina sunt signa, & symbola inter eum,
qui loquitur, seu nomen imponit, & eum quādū-
cito non dicuntur significare rem imponenti
nomen, aut ipso videnti, sed audiensi, quia ipsum
tantum faciunt rem intelligere: significare autem,
est facere, vt res intelligatur, sicut ibi probatum est:
contingere autem potest, vt qui audit, multo me-
lius rem intelligat, quam qui imposuit nomen, aut
illo vitatur: ergo potest melius ipsi significare rem,
quam eam intelligat, qui nomine imposuit. Quare
impositio hoc saltem præstare potest vt audita vo-
ce, talis res, in cuius locum nomen substitutum, ex
impositione, & consensu communis statim intelligatur.
Ceterum hoc, aut illo modo, melius aut minus
bene cognoscit, non pendet ex impositione,
sed ex modo cognoscendi eius, qui audit.*

Quodlibet interdum contingit, vt ille, qui audit, melius intelligat rem ab uno, quam ab alio, hoc non prouenit ex meliori nominis in positione, vel me- liori cognitione, quam habeat ille, qui imposuit nomen: sed ex eo, quod ille, qui nominibus im- posuit vitetur, vt rem explicet, pluribus comparationibus, vel meliori nominum compositione vitetur. Si tamen eisdem nominibus duo vitantur, & eodem modo ad exprimendam rem, & significandam, quam ipsi cognoscunt, etiam si unus melius, quam aliis rem cognoscat, æquæ tamen rem si- gnificabunt eisdem audiensibus: tota igitur differ- entia significationis sumitur ex audiensibus, non ex videntibus, aut imponentibus nomina. Ex quibus omnibus colligitur vera sententia, quæ proponimus,

sumus, nempe non solum à Beatis sed etiam à viatoribus posse Deo nomen imponi significans ipsum esse taliter, & quiditative, sicut est, sed quia diximus mensuram significacionis ex audiensibus esse expendamus, non ex ijs, qui vuntur nominibus, sequenti e. signatim ostendemus, quo patet homines possint nominibus Deum significare alii nempe viatoribus, Beatis & ipsi Deo.

Ceterum Scholasticis, qui primam opinionem sequuntur, sicut etiam mensuram impositionis ex cognitione imponentes, recte dixerunt, non posse imponi nomen ad significandum Deum quidditatem, nisi ab eo, qui ipsum quidditatem cognoscit, ac si dicentes: non posse aliquem vocem exprimere quidditatem Deum, quem habet in mente, nisi in mente habeat conceptum illius quidditatum.

C A P V T . III.

Explicatur amplius procedens doctrina.

¹⁸ Deus nullus
nominis potest
significari
viatoribus
scutis est.

Primo ex precedenti doctrina manifeste sequitur, nec ab ipso Deo, nec à Beatis solum à viatoribus posse nomen aliquod imponi, quo viatoribus manentibus in statu viatorum Deus significetur quidditatem, & sicut est, siquidem perfectio significacionis ex audiensibus defundenda est. Supponimus autem viatoribus manentibus in statu viatorum, hoc est, non communicata illis visione clara, & intuitu Dei, non posse aliam quidditatem, & propriam communicari, ut contra Scotum, & Nominales probabimus disp. I. 5. cap. 3. nam si hæc posset illis communicari, posset quoque eis aliquod nomen significare Deum quidditatem, & proprie sicut est, siue impositum est a Deo ipso, siue etiam à Beatis, seu viatoribus, ut ex eadem doctrina colligitur. Atque hoc ipsum, & nihil aliud voluerunt Patres, cum dixerunt, Deum esse super omne nomen, nec villo nomine explicari posse.

¹⁹ Lact. Dionys. Inscr. p. 1. de diuin. nom. scutis.
Hac etiam ratione inquit Dionys. cap. 1. de diuin. nom. scutis. Dei neque sensum esse, neque phantasmum, neque opinionem neque nomen, neque sermonem: dixit neque nomen, neque sermonem; quia nec uno nomine, nec sermone, qui pluribus vocibus confat, explicari potest: ipsumque dicit esse meliorem omni nomine, quia nullo nomine totum quod in ipso est, sicut est, explicari potest: intelligit autem respectu cuiuscumque intellectus creati considerati in sua natura; quia non videt Deum, sicut est, & ita nec nomine aliquo potest Deus ei integre significari.

²⁰ Alius Iustini. Ad eudem modum Iustinus in Apologia 2. pro Christianis, non longe à fine, inquit, Deo nomen imponi non posse: quod si quis id contendat, summa dementia esse. Et in orat. parenatica ad gentes in medio, idem docet: demum in prima apologia pro Christianis post fol. 2. Deo inquit, nullum esse nomen impositum, quia quocumque nomine aliud antiquius habet videtur alladere ad sententiam Rabbi Eleazar, quam refert Galatinus lib. 2. de arcana Cathol. veritatis cap. 10. afferens: Cum adhuc mundus non esset creatus, erat Deus sanctus, & benedictus & nomen eius. Quod non debet intelligi de nomine, quo vocis ipsi imposito, etiam tetragrammaton, quod sacrum dicebatur à Iudeis; sed aut de verbo suo æterno, quod generatione sibi ab æterno genuit, aut nomine ibi accipit Iustinus pro ipso, ut frequens est in Scriptura, sicut ad Philippenses 2. In nomine Iesu omne genus flectatur; & actorum 4. Non est aliud no-

men datum sub caelo, in quo nos oporteat salutis fieri.

Nazianzenus similiter oratione 34. que est secunda de Theologia, refert sententiam Platonis in Timæo di-

^{Alius Naz.}
zianen.
Platone.

17

cenis, difficile esse Deum intellectu percipere; eloqui vero impossibile. Ipse vero Nazianzenus suam nobis sententiam exponit dicens Deum nullis verbis explicari posse, mente autem comprehendendi multo minus. Nec contradicit illo modo Platoni, qui docuit difficilius esse eloqui Deum, quam percipere: quia hoc dixit esse difficile, illud vero impossibile: Nazianzenus vero vitrumque dixit esse impossibile, & multo magis Deum comprehendere: nam Plato loquebatur de cognitione dei, qualis viatoribus conceditur, obscura, & hac vere dixit, difficile esse, percipere absque falsitate Deum, & quae de ipso dicuntur: eloquiro ipsum & explicare exacte, sicut est (id enim significare voluit cum dixit, Eloqui,) impossibile. Nazianzenus autem dicit, impossibile esse, Deum explicare, non solum quidditatem, & sicut est, sed etiam omnia, quae de ipso sub velamine dici possent; semper enim superest aliquid addendum: ut ipsum videre, sicut est, quod apud Nazianzenum dicitur comprehendere, ut diximus dil. p. 32. c. 4. certe magis est impossibile: id enim magis adhuc remotum est à cognitione viatorum, quam Deum exacte explicare sub velamine, & obscuritate fidei.

Contra vero Augustinus de alio modo cognitionis dicit, Verius cogitatur Deus, quam dicitur, sed verius est, quam cogitatur. Sic docet 7. de Trinitate c. 4. id autem intelligitur in viatoribus, qui aliquando plura deo contemplatione concipiunt, quam explicare queant; cum ratiō adhuc melius, & verius in se sit Deus, quam à nobis cogitatur.

Ceterum hæc non obstant, quo minus, si loquamur ex parte eius, qui nomina aut sermonem deo audit, & qua sit illi nominum, aut sermonis significatio, atque cognitionis, quam ipse deo habet: ut n. ostendit est, cognitionis audientis metitur significacionem nominis. Respectu quoque viatorum audientium nominis eius, ^{Tellimus.} ^{Nazian.} oratione de fide, que est 49. post medium eleganter de Deo dixit in hac verba: Certe hoc est Deus, quod cum dicitur, non potest dici, cum estimatur, non potest estimari, cum definitur, ipsa definitione crescat, que ad literam de- sumpit ex Aug. jer. 190. de tempore, qui est secundus de Trinitate. Dixit autem Nazian. Deum ipsa definitione crescere; quia licet definitio dicatur terminus rei, quia ea, veluti termino & fine, res clauditur; tamen cum Deum definire, & determinare contendimus, ita se haberet semper aliquid illius extra manear: eo quod natura eius ab intellectu creato propria virtute cognosci nequeat; nec viatori fatis explicari, & definitione describi.

Hoc ipsum optimus tradidit Elias Creten in primū Apologeticum Nazian. explicans illa verba: Animalque visibile & inuisibile: in quid enim in huc modum, Diuum numen, ut S. Dionysius ait, si esset in specie, nullo modo cogitari, nec comprehensio potest; neque enim eius aut sensus, aut imaginatio, aut sententia, aut sermo, aut scientia, aut contactus vultus est: verum ex eius effectus congruenti modo consideratur (alia nimis, & alia specie ad unum quoddam veritatis simulacrum ex unitate) anteaquam teneatur fugiens, antequam cogitetur sepe propens: non enim solum cogitatus non tenetur, sed ne perfide quidem cogitatur. & Quibus omnibus plane indicat, viatoribus ita esse Deum absconditum, ut nullo sermone ipsi explicari queat, sicut est.

B b 4

Con-

*Conformatur
ex Ab. &
aig.
Nyss.
Cypariso.*

Confentient etiam Athans. in Episola ad solitariam vitam coentes, & in Episola de Synodis Arimini, & Seleucia, & Nyssensi lib. contra Eunomium, cum assertur, non posse comprehendere, quid sit Deus, dici tamen posse quid non est: denique Ioan. Cyparissius decade 4, multa congrit falsorum testimonia, quæ hoc ipsum docent, præsertim vero cap. 9. vbi ostendit nomine Dei significari naturam diuinam, quod est, non quid est. Aliqua etiam testimonia Patrum huic doctrina accommodata citantur supra disp. 22. c. 5.

*Nomina D.o
impositae
rebus creatis
Beatis Deum
significans si-
cuit est.*

20

Secundo, quomodo possit nomen aliquod significare Deum essentialiter, & sicut est, manifeste etiam colligitur ex doctrina præcedentis capituli: cum enim perfectio significacionis sumatur ex notitia audiencis sermonem, & Beati Deum videant, sicut est, quiditative, & essentialiter, sequitur, ipsi qualibet nomen significare Deum essentialiter, & quiditative, sive eo Deus vatur, sive aliis beatus, sive etiam viator. Nec refert quod nomen ipsum impositum sit ex rebus creatis, qualia sunt ea, quibus viatores vntuntur: quia ut nomen significet essentialiter, non debet attendi aut impositio nominis, aut notitia rei, quam habet ille, qui vtitur nomine, sed notitia, quam de re habet ille, qui audit. Nec ut nomen significet Deum essentialiter Beato, opus est, vt Beatus, nomine ipso incipiat Deum essentialiter cognoscere ita, vt antea non cognovisset: nam si mihi videnti rem aliquam quilibet illam nominaret, sine dubio mihi illam significareret: quia faceret me cognoscere, se illam in sua quoque mente habere: quod est significare, aut denotare mihi rem illam: ergo ut Beato significemus Deum essentialiter, vel aliquid de ipso, satis est, si ipse intelligat, non tamen sermones respondere visioni clarae quam ipse de Deo habet.

*Nullum no-
men potest
beatis signifi-
care Deum
comprehen-
sive.*

21

Ceterum ut Beatis potest nomen aliquod quiditative significare Deum essentialiter, etiam viatores illo vtantur, & ab eis impositum sit, ita etiam nequit ipsi nomen aliquod Deum comprehensive denotare, etiamsi Deus ille vatur, & ab eo impositum sit. In quo mihi probatur summopere sententia Henrici contra alios doctores citatos in primo cap. qui dixerunt, deum possit sibi nomen imponere, quod comprehensius ipsum significet. Ratio vero ex doctrina præcedenti evidens est: quia cum nomen sit symbolum, & signum inter eas, qui loquuntur, & eum, qui audit & eatenus significare dicatur audiens, quatenus facit ipsum rem intelligere efficitur, vt talis sit significatio nominis, qualis est notitia, qua de re habet ille, qui audit: non qualem habet ille, qui loquitor: ergo quamus Deus se ipsum comprehendat: quia tamen Beatus, qui ipsum audit loquentem de se ipso eum non comprehendit; nomen non significat Beato deum comprehensius sed essentialiter solum, vt ab ipso cognoscitur.

*Opinio quo-
zundam re-
centiorum.*

*S.Thom.
Caesar.
Raso illo-
ratus.*

Sed recentiores quidate Thomistæ, quos cap. I. huius disp. commemorauimus, arbitrantur, non posse à Beatis deo nomen imponi, quod ipsum essentialiter significet, alii etiam Beatus, & videntius Deus: cuius oppositum sequitur Caet. & alii cum S. Thom. quos ibi recenti qui assertant, mentur significatio nominis esse notitiam, quam habet de re ille, qui nomen imposuit, vel eo vtitur. Probant igitur illi recentiores hac ratione, à Beatis non posse nomen imponi: quia vt à no-

ARTIC. I.

bis probatum est, ad nominum significationem attendenda est, notitia qua de re ipsa generat nomen in mentibus audientium: & inde estimari debet: at nullum nomen potest generare notitiam essentiale Dei in mentibus audientium: quoniam sicut non potest Deus essentialiter videri per speciem aliquam, quæ ipsum repræsentet, sic etiam nec per nomen essentialiter representergo nullum non potest essentialiter Deum significare.

Verumtamen ratio hæc nullum momentum habet, primum quoniam optimè Deus potest representari per speciem impressum, vt à nobis probatum est disp. 38. & sicutem per expressam, faciliter verbum mentis ipsum videri, fatis certum est, vt ibidem ostendimus. Deinde etiam per speciem impressam intellectui, aut expressam videri non posset, noa propterea sequeretur, non posse per nomen significari: nam nomen alia diversa ratione facit rem cognoscere, quam similitudo, quæ est in ipso intellectu. Hæc enim si est impressa, est principium eliciendi visionem cum intellectu: si vero est expressa, est ipsam etiam visio, & representatione actualis obiecti in ipsomet intellectu, reddens ipsum formaliter videntem, vel falem est terminus intrinsecus illius, ab ea producitus, vt alij volunt, & vtraque est naturalis representatione obiecti suo modo: ac nomen significat certe ex libera hominum impositione, qua inter ipsos continentur, vt cum aliquis profert talem vocem, alius intelligat statim rem hanc, aut illam esse in mente proferentis, & hoc modo subrogatur nomen in locum cognitionis, & conceptus formalis illius, qd loquitur. Quid ergo obiect hæc nominis impositionis, quo minus ille qui audit, si vider Deum sicut est, intelligat essentialiter, & quiditative Deum, quem ille qui loquitur, dicit se habere in mente sua: quod facit est, vt eum significet essentialiter, & quiditative.

Tertio, quia cum Deo etiam loqui possimus de ipso videntem est, quomodo ei semetipsum significare possimus. Ex doctrina autem prædicti videntur dicendum, posse nos Deo semetipsum significare, & exprimere, non solum essentialiter, & quiditative, sed comprehensius etiam quia perfectio significatio ex audiente expendenda est, vt probatum manet, ergo cum Deus seipsum cognoscet essentialiter, & comprehensius, hoc etiam modo ipsi seipsum significare possemus; nihil aliud obstat. Illud autem obiect, quod Deo nihil villo modo significare possumus loquendo, quare nec nominibus eo modo vti possumus, vt Deo significare dicantur, vñsc enim vocum introductus est, vt res concepta, quæ in mente latebat, voce ipsa in locum ipsius conceptus subrogata, exprimatur, & innoteat audiendi, vt ex ea rem cognoscatur, atque eatenus significare voces audiendibus dicuntur: quatenus illis hoc modo rem, quam aliquis habet in mente, exprimit, cum autem Deus intueatur corda hominum, & cogitationes, nihil possumus ei exprimere vocibus, aut indicare, manifestando conceptus nostros, quos antea ipse nouerat, ergo nec aliquid vocibus significare; quare cum vocis oratione vtimur, proprie non significamus deo affectus nostros, quos ipse optimè nouerat, sed ea vtimur, vt affectus noster verbo expressus magis incalescat, viatores igitur non posunt nominari aliquo deum significare essentialiter, aut comprehen-

22

*Diverso mo-
do cognos-
tur Deus per
nomen ac
speciem.*

*Nullum no-
men respi-
dit Dei signifi-
cione dictum.*

23

24

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

prehensio ipse, sed neque ipse Deus sibi ipse alio verbo loquitur, quam suo æternò verbo à se prodacto, quare nullum est nomen, quod Deum possit comprehendere alicui significare.

ARTICVLVS II.

Vrrum aliquod nomen de Deo substantialiter dicitur.

69
P. q. 71 & 4.
C. 5. & 1. 4.
2. 81. 1. C. 1.
con. 51. 1. 1.
orthodoxa sc.
duc. 4.

Cop. T. ante
medium.

AD secundum sic proceditur. Videlicet quod nullum nomen dicitur de Deo substantialiter, dicit enim Dam. Oportet singulum eorum, quæ de Deo dicuntur, non quid est secundum substantialiam significare, sed quid non est ostendere, aut habitudinem quandam aut aliquid eorum, quæ sequuntur naturam, vel operationem.

2. Præterea, dicit Diony. primo capite de diu. no. Omnim sanctorum Theologorum hymnum inuenies ad beatos thearchias processus manifestatiue & laudatiue Dei nominationes diuidentem. Et est sensus quod nomina, quæ in diuinam laudem sancti doctores afflumunt, secundum processus ipsius Dei distinguuntur. Sed quod significat processum alicuius rei, nihil significat ad eius essentiam pertinens. Ergo nomina dicta de Deo, non dicuntur de ipso substantialiter.

3. Præterea. Secundum hoc nominatur aliquid à nobis, secundum quod intelligitur. Sed non intelligitur Deus à nobis in hac vita secundum suam substantialiam: ergo alicuius nomen impositum à nobis dicitur de Deo secundum suam substantialiam.

Sed contra est quod dicit August. 7. de Trin. Deo hoc est esse, quod forte esse, vel sapientiam esse, & si quid de illa simplicitate dixeris, qua eius substantialia significatur. Ergo omnia nomina huiusmodi significant diuinam substantialiam.

Respondeo dicendum, quod de nominibus, quæ de Deo dicuntur negatiue, vel quæ relationem ipsius ad creaturam significant, manifestum est; quod substantialius nullo modo significant, sed remotionem alicuius ab ipso, vel relationem eius ad alium, vel potius alicuius ad ipsum. Sed de nominibus, quæ absolute & affirmatiue de Deo dicuntur, sicut bonus, sapiens, & huiusmodi; multipliciter aliqui sunt opinati. Quidam enim dixerunt, quod hæc omnia nomina, licet affirmatiue de Deo dicantur, tamen magis inuenta sunt ad aliquid removendum à Deo quam ad aliquid ponendum in ipso. Vnde dicunt, quod cum dicimus Deum esse viuentem, significamus quod Deus non hoc modo est, sicut res in inanimata, & similiter accipiendum est in alijs & hoc posuit Rabbi Moy. Alij vero dicunt, quod hæc nomina

imposita sunt ad significandum habitudinem eius ad creaturam, ut cum dicimus, Deus est bonus sit sensus, Deus est causa bonitatis in rebus, & cadem ratio est in alijs. Sed utrumque istorum videtur esse inconveniens propter tria. Primo quidem, quia secundum neutrā harum positionum posset assignari ratio: quare quædam nomina magis de Deo dicentur quam alias: sicut enim est causa corporum, sicut est causa bonorum. Vnde si nihil aliud significatur, cum dicitur, Deus est bonus, nisi Deus est causa bonorum, poterit similiter dici, quod Deus est corpus, quia est causa corporum. Item per hoc quod dicitur, quod est corpus, remouetur, quod non sit ens in potentia tantum, sicut materia prima. Secundo, quia sequeretur, quod omnia nomina diæla de Deo per posterius dicentur de ipso. Sicut sanum per posterius dicitur de medicina, eo quod significat hanc sanitatem, quod sit causa sanitatis in animali, quod prius dicitur sanum. Tertio, quia hoc est contra intentionem loquuntur de Deo. Aliud enim intendunt dicere, cum dicunt, Deum viuentem, quam quod sit causa vitæ nostræ: vel quod differat à corporibus in animatis. Et ideo aliter dicendum est, quod huiusmodi quidem nomina significant substantialiam diuinam & prædicantur de Deo substantialiter, sed deficiunt à representatione ipsius: quod sic patet. Significant enim sic non nisi Deum, secundum quod intellectus noster cognoscit ipsum.

Intellectus autem noster cum cognoscat Deum ex creaturis, sic cognoscit ipsum secundum quod creatura ipsum repræsentat. Ostensum est autem supra, quod Deus in se præhabet omnes perfectiones creaturarum, quasi simpliciter, & vniuersaliter perfectus. Vnde qualibet creatura in tantum cum repræsentat, & est ei simili, in quantum perfectionem aliquam habet; non tamen ira, quod repræsentet eum sicut aliquid eiusdem speciei, vel generis sed sicut excellens principium, a cuius forma effectus deficiunt: cuius tamen aliquam similitudinem effectus consequuntur: sicut formæ corporum inferiorem repræsentant virtutem solarem. Et hoc supra expositum est, cum de perfectione diuinæ agebatur. Sic igitur prædicta nomina diuinam substantialiam significant imperfecte tamen, sicut & creaturae imperfecte eam repræsentant. Cum igitur dicitur, Deus est bonus, non est sensus, Deus est causa bonitatis, vel Deus non est maius: sed est sensus, id quod bonitatem dicimus in creaturis, præexistit in Deo: & hoc quidem

ARTIC. II.

298 QVÆST. XIII.

quidem secundum modum altiore. Vnde ex hoc non sequitur, quod Deo competat esse bonum in quantum causat bonitatem: sed potius est conuersio, quia est bonus, bonitatem rebus diffundit secundum illud Aug. de doctrina Christiana, in quantum bonus est sumus.

*Libro I. de
doctrina Christiana cap.
32. item 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod Damasc. ideo dicit, quod hæc nomina non significant, quid est Deus, quia à nullo ictorum nominum exprimitur, quid est Deus perfecte, sed unum quodque perfecte eum significat, sicut & creaturæ imperfecte cum repræsentant.

Ad secundum dicendum, quod in significatione nominum aliud est quandoque, a quo imponitur nomen ad significandum, & id, ad quod significandum nomen imponitur. Sicut hoc nomen, lapis, imponitur ab eo quod lædit pedem, non tamen imponitur ad hoc significandum, quod significet lædens pedem, sed ad significandum quandam speciem corporum; alioquin omnes lædens pedem esset lapis. Sic igitur dicendum est, quod huiusmodi diuina nomina imponuntur quidem à processibus Deitatis. Sicut enim secundum diuersos processus perfectionum creaturæ Deum repræsentant, licet imperfecte, ita intellectus noster secundum unumquemque processum Deum cognoscit, & nominat: sed tamen hæc nomina non important ad significandum ipsos processus, ut cum dicitur Deus est viuens, sit sensus, ab eo procedit vita: sed ad significandum ipsum rerum principium, prout in eo præexistit vita, licet eminentiori modo, quam intelligarur, vel significetur.

Ad tertium dicendum, quod essentiam Dei in hac vita cognoscere non possumus secundum quod in se est, sed cognoscimus eam secundum quod repræsentatur in perfectionibus creaturarum. Et sic nomina à nobis imposita eam significant.

Conclusio est: Non omnia nomina, que deo prædicantur, sed aliqua, substancialiter de ipso sunt.

Dubitatio circa sensum articuli.

25
*Damas.
Nicetas.
Cyprian.
S. Iacob.
Caietan.
Bonavent.
Richard.
Egidius.
Durandus.
Marsilius.
Alexand.*

Questionem propositam in titulo art. tract. ex Patribus amate, lib. I. de fide c. 4. & c. 12. Nicetas in scholijs adoratione Nazian. 32. n. 53. & in orat. 42. in illa verba, Quin pietatis nostra, Iohannes Cyprianiotus decade 4. c. 9. Ex Scholasticis vero cum S. Thom. in hoc art. Caiet. & recentiores Thomistæ, Bona in I. d. 12. art. 1. q. 4. Ricard. art. 1. q. 5. Aegydius q. 4. Dur. q. 2. Marsi. m 1. q. 25. art. 3. dub. 2. Alex. 1. p. q. 48. in 4. art. 3. §. 2. qui quamvis varie sententia, quia tamen opposita sibi non docuerunt, sed diversa, & vniuersaliter in suo sensu vera afferit, eorum sententias significatim annumerare non curabo: quare solum in exponentia mente B. Thomæ incumbendum nobis est, que si recte intelligatur, verissima est, dignamque tali vi-

ro doctrinam continet: eam vero discipuli eius non satis consentaneam dictis illius interpretati sunt.

Caietanus, & recentiores in hoc art. particulam illam, *Substantialiter, aut secundum substantiam*, putant tam in titulo quam in corpore art. idem significare, quod *Non accidentarie*, vt sensus sit, an aliqui nomina de Deo dicantur non accidentarie. Laborant vero recentiores, vt ostendat an nomina relativa dicantur de Deo substantialiter; quod tamen facile est explicari; nam si nomine substantiae intelligentiam essentiam absolutam Dei, non prædicantur substantialiter, cum in Deo, nostro modo alia constitutamus prædicta essentialia, alia vero personalia: atque in hunc sensum Patres dicunt, in Deo duo esse prædicata, alterum substantiae, alterum relationis: si vero substantia accipiat pro eo, quod perse est, & non inhæret, ablique dubio relationes, que sunt in Deo, substantialiter de ipso prædicantur, non accidentarie, nec solum non prædicantur accidentarie, tanquam accidens prædicamenti, vt dici solet, hoc est, vt forma aliqua inhærens alteri, sed neque prædicantur tanquam quantum prædicabile: loquor autem de relationibus, que in Deo realiter sunt: dealijus enim, que Deo per ordinem ad creaturas conueniunt, paulo inferioris dicemus.

Mihi vero alia videtur mens Doctoris Angeli.

cisi enim particulam *Substantialiter, aut secundum substantiam*, in titulo & in corpore acciperet pro eo, quod *Non accidentarie*, concedere deberet, ea nomina, que docet de Deo non prædicari secundum substantiam, dici accidentarie, multa scilicet, quæ in principio art. dixit, non significare substantiam in Deo, vt nomina negativa, & significativa relationem ad creaturas, de quibus dixit, non esse controversiam: existimauit enim absque dubio illa non dici secundum substantiam de Deo: hæc autem non dici de ipso, accidentie patet: quia aut dicuntur accidentie accidentie (vitam) prædicamentali, aut prædicibili: non prædicamentali, quia nulla forma est in Deo, que inhæreat, ut accidentis non prædicibili, quia licet hoc modo substantia interdum prædicetur, vt cum dicimus, circulus est ligneus, omnia tamen illa nomina, que dicimus, non possunt hoc modo de Deo prædicari, vt incorruptibile, immortale, & alia negativa: nam prædicari accidentie accidentie prædicibili nihil aliud est, quam prædicatum ita de subiecto affirmari posse, & negari, salva illius natura, & essentia, vt oppotuit etiam dici possit: deo autem ita affirmamus incorruptibile, vt prædicari non possimus corruptibile, ergo non prædicatur accidentie. Inter relativa vero ad creaturas, quedam sunt, que prædicantur deo accidentarie accidentie quinti prædicabilis, que scilicet significant ordinem ad creaturas futuras, vt præscientia, prædestinatio, creatio: posset enim deus, si nihil futurum facere veller, vt potuit, nec præscire, nec prædestinare futurum, nec creare: quæ vero ad possibilis relationem denotant, non dicuntur deo accidentarie; vt satis constat, quia necessario ex natura rei conueniunt.

Sensus igitur S. Thom. in titulo art. est an aliqua nomina dicantur deo secundum substantiam, vel substantialiter, hoc est, que significent id, quod in Deo vere, & realiter est, siue illud sit substantia, siue relatio. Optime vero responder, non omnia, sed aliqua dici deo secundum substantiam, nam

natura

accidentie

creaturas

quando dicuntur de

Deo accidentie

artis.

QVÆST. XIII.

nomina negationem significantia non dicunt id,
quod est Deus; sed id, quod non est: nomina eriam
quæ solam relationem ad creaturas futuras signifi-
cant, non denotant id, quod est ipsa in Deo, sed
qualis ipse ex creaturis dicitur.

De alijs vero nominibus, quæ affirmant aliquid
de Deo, & quæ non significant solam relationem
ex tempore ad creaturas, vt *Creator*, duas refert
S.Th. *opiniones*, vt constat ex art. Prior est Rabbi
Moyis in lib. qui dicitur, *Doctor dubiorum* vbi alle-
rit, nomina illa, quæ positum aliquid, & non so-
lam relationem ad creaturas denotant, dici de Deo
solum ad remouendum aliquid ab eo non ad tri-
buendum ei aliquid possumus. Posterior opinio
est alienentum, hæc nomina solum in Deo signifi-
care habitudinem causæ ad illam formam, non
ipsam formam, quam enuntiare videntur, vt cum
dicitur Deus bonus, putat solum significari Deum
esse caudam bonitatis, non autem ipsum se bo-
num esse, &c. Vtramque vero opinionem tribus
opum rationibus impugnat. Prima ratio pugnat
contra utramque opinionem simul, quæ talis est:
si nomina solum in Deo negationem significant
postemus vni quocumque nomine, & illud Deo
tribuere: quare & corporatum, & corruptibilem
postemus eum appellare, altero, si tantum negationem
corporis & corruptionis vellemus significare, altero, si causa tantum harum rerum deno-
taremus: nam vere diceretur corporatus, hoc est,
non habens corpus, & corruptibilis hoc est, non
subiectus corruptioni, aut corporeus hoc est, cau-
sa corporis & corruptibilis, causa corruptibilitatis.
Duæ posteriores rationes, quas habes in tex. S.Th.
impugnant optime post, opinionem.

Concludit ergo S.Doctor ex doctrina articuli
nomina illa tertii ordinis, hoc est, non negativa,
nec illa, quæ relationem extempore ad creaturas
denotant; sed reliqua, quæ de Deo dicuntur, signi-
ficare in Deo substantiam, vel substantialiter de
Deo dici: hoc est, significare aliquid, quod reuera
in Deo est: vtrum autem illud sit substantia, an ac-
cidens, non curat S.Thom. in hoc articulo; supponit
enim ex q.3. art. 6, nullum accidens in illo Deo
esse. In hoc sensu nullus Scholasticorum est lo-
quutus: est tamen Doctore Angelico digna do-
ctrina, & sententia: eam videatur prius tradidisse
Ioan. Cypri si ston decade 4. cap. illo 9. citato, vt obser-
vauit nollet Franciscus Turianus in scholijs illius cap. in-
quit autem, hæc nomina à dionys. 2. cap. de diuinis
nom. vocari θεοπεπτι hoc est Deum decentia.

Hæc tria genera nominum optime eriam ex-
plicauit Damascenus locis superius citatis, his ver-
bis. Sic itaque existimandum est, ea omnia, quæ de Deo
commemorantur non quid substantia ratione sit, signifi-
care, verum aut quid non sit, explicare, aut affectionem quan-
dam ad aliquid eorum, quæ ab eo distinguuntur aut quip-
pian eorum, quæ naturam affectantur, aut denique opera-
tionem aliquam declarare. Primi generis, inquit esse
nomina significantia, quid non sit Deus, vt incor-
ruptibile. Secundi generis sunt, quæ affectionem
aliquam ad aliquid eorum, quæ ab eo distingun-
tur, denotant, hoc est relationem extempore ad
creaturas. Tertiij generis sunt significantia quidi-
pian eorum, quæ naturam affectantur, hoc est, quæ
attributa Dei significant. Hæc n.nostro modo in-
telligendi, & nominandi naturam consequatur
ad modum passionis: similia sunt, quæ opera-
tionem intra Deum significant: nam quæ actionem

ARTIC. III.

292

extempore denotant, in secundo genere ponenda
sunt.

Sed objicit aliquis contra ea, quæ diximus, om-
nipotentia, sapientia, scientia in Deo significant
relationem ad creaturas, quas potest Deus
producere, & quas cognoscit: ergo hæc nomina
non dicuntur de Deo secundum substantiam in
sensu exposito: respondeo, ea nomina quæ relatio-
nem aliquam ad creaturas significant ab æternō,
sive calibere Deo coeniat, vt est relatio præscienti-
æ, & prædestinationis, sive necessario, vt relatio
omnipotentæ, & scientiæ simplicis intelligentiæ,
vere dici de Deo secundum substantiam: quia tan-
tum relativa sint, illis tamen significare volumus
non solam relationem, sed affectionem quandam
Dei, quæ responderet in rebus creatiis alieui qualita-
ti, quam etiam nomine relatio significamus: er-
go quia illis significamus, qualis sit Dei essentia,
vere de ipso dicuntur secundum substantiam. At
vero quæ relationem ex tempore in Deo signifi-
cant, non denotant affectionem aliquam, quæ sit
in Deo, neque per modum qualitatis, aut substanci-
æ, neque per modum operationis immanentis,
sed tantum ordinem agentis extra se: & quia hic
non est in Deo formaliter, sed extrinsecus tantum
denominatione; ideo merito dixit S.Th. hæc no-
mina non significare in Deo substantialiter, vel
non dici de Deo secundum substantiam, vt supra
explicatum est: hoc autem intelligendum est quo-
ad formale significatum nominum; nam si de ma-
teriali significato eorum loquamur, quæ concreta
sunt, vt *Creator*, est ipse Deus: hoc enim nomine
audio, mente concipiimus Deum ipsum, quem
creatorem appellamus. De modo autem, quo
Deum cognoscimus, & nominamus per negatio-
nem aliarum rerum, diximus satis disp. 22. cap. 6.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquid nomen dicatur de Deo proprie.

AD tertium sic proceditur. Vide-
tur, quod nullum nomen dicatur de Deo proprie. ⁷⁰
de Deo proprie. Omnia enim no-
mina, quæ de Deo dicimus, sunt à creatu-
ris accepta; vt dictum est. Sed nomina ^{70. q.7. art. 4.}
creatuarum metaphorice dicuntur de
Deo, sicut cum dicitur, Deus est lapis, vel ^{ad 6. Et 1. di-}
Et 1. contra ^{dicitur 2. art. 2.} leo, vel aliquid huiusmodi. Ergo nomina huius ^{Et 1. contra}
dicta de Deo dicuntur metaphorice.

2. Præterea. Nullum nomen proprie
dicitur de aliquo, à quo verius remoue-
tur, quam de eo prædicetur. Sed omnia, ^{Obiectio-}
^{Dicitur 1.} Capit. 2.
bonus, sapiens, & similia verius remouen-
tur à Deo, quam de eo prædicentur: vt ^{parum ante-}
^{medium.} cap. 4.
patet per Dionysium secundo capitulo similiter
celestis Hierarchie. Ergo nullum istorum
nominiū proprie dicitur de Deo.

3. Præterea. Nomina corporum non di-
cuntur de Deo, nisi metaphorice, cum sit
incorporeus; sed omnia, huiusmodi nomi-
na implicant qualitatem corporales condi-
tiones: significant enim cum tempore, &
cum compositione, & cum alijs huiusmo-
di, quæ sunt conditiones corporum. Ergo
omnia

Explicatio doctrinæ articuli.

omnia huiusmodi nomina dicuntur de
Deo metaphoricè.

*In principio
Prologi lib. 2.
de fide, ad
Gratianum,
20. 2.*

Sed contra est, quod dicit Ambro. in libro 2. de fide. Sunt quædam nomina quæ cuiderint proprietatem diuinitatis ostendunt, & quædam quæ perspicuum diuinæ maiestatis exprimunt veritatem; alia vero sunt quæ translatiue per similitudinem deo dicuntur. Non igitur omnia nomina dicuntur deo metaphorice, sed aliqua dicuntur proprie.

*Art prae-
missus q.* Respondeo dicendum, quod sicut di-
ctum est, Deum cognoscimus ex perfe-
ctionibus precedentibus in creaturas ab
ipso, quæ quidem perfectiones in Deo
sunt secundum eminentiorem modum
quam in creaturis. Intellexus autem no-
ster eo modo apprehendit eas secundum
quod sunt in creaturis; & secundum quo
apprehendit, ita significat per nomina. In
nominibus igitur, quæ Deo attribuiuntur,
est duo considerare, scilicet perfectiones
ipsas significatas, vr bonitatem, vitam, &
huiusmodi; & modum significandi. Quan-
tum igitur ad id, quod significant huius-
modi nomina, propriæ competit Deo
& magis proprie, quam ipsiæ creaturis, &
per prius dicuntur de eo. Quantum vere
ad modum significandi, non propriæ di-
cuntur de Deo: habent enim modum si-
gnificandi, qui creaturis competit.

Ad primum ergo dicendum, quod quædam homina significant huiusmodi perfectiones à Deo procedentes in res creatas hoc modo, quod ipse modus imperfetus quo à creatura participatur diuinæ perfectionis in ipso nominis significato includitur: sicut lapis significat aliquid materialiter ens: & huiusmodi nomina non possunt attribui Deo, nisi metaphoricæ. Quædam vero nomina significant ipsæ perfectiones absolute absque hoc, quod aliquis modus participandi claudatur in eorum significatione: ut ens, bonum, viens, & huiusmodi: & talia proprie dicuntur de Deo.

Ad primum ergo dicendum, quod ideo
huiusmodi nomina dicit Dionysius negari a
deo, quia id quod significatur per nomen
non conuenit eo modo ei quo nomen si-
gnificat, sed excellenter modo. Vnde
ibidem dicitur Dionysius. Quod est super om-
nem substantiam & vitam.

Ad tertium dicendum, quod ista nominis
qua^r proprie dicuntur deo, importan^t
conditiones corporales, non in ipso signifi-
cato nominis, sed quantum ad modum si-
gnificandi. Ea vero qua^r metaphoricæ de
deo dicuntur, importante conditione
corporalem in ipso suo significato.

Conclusio est: *Aliquod nomen deo dicatur propriè, hoc est, non translatiæ, & metaphorice.* Ut vero amplius explicit S. Doctor han doctrinam, nam dupliciter considerati posse nomina Dei; uno modo quoad id, quod significant, altero quoad modum significandi: priori modo aliqua significant Deum proprie, non metaphorice, ut *Sapientia*: quia ipsis significare volumus id, quod reuera in Deo inuenitur, & quod perfectio illius est: posteriori modo non omnia, immo nullum de Deo dicitur proprie, sed omnibus subest aliquis modus metaphora. Hoc vero exacte explicauimus supra disp. 22. cap. 6. eo quod in hac vita Deum, eiusque perfections ad modum tertium creaturam intelligimus: ac proinde ad modum illarum nominamus. Hoc etiam intelligendum est iuxta doctrinam disp. 57. loquendo scilicet de significatione nominum inter ipsos viatores: nam beatis, & videntibus ipsum sicuti est, nullum nomen significat Deum metaphorice vel modo. Quæ vero nomina de Deo dicantur metaphorice quoad rem significatam, opime explicauit S. Th. in hoc art. in foliatio. 3.

Doctrinam hanc tradit Iohannes Cypariſiotus deca-
de 4. cap. 9. vt ibidem notauit noster Turrian. & opti-
me expositus, ybi in fine sic ait: Ex his pater virumque
verum esse operationem diuinam nominare repreſentare, &
non natūram diuinam, quando materiam eorum conſide-
ramus, & vnde hac nobis comparata & collecta ſunt: no-
mine operations creaturam intelligit. Ac ruyus, ci-
am ſubſtantiam Dei proprie significare, quod eft, non au-
tem, quid eft, quando ex rnoquo nomine ad ipsam tem-
ſuicetam deducimur. Ac ſi dicat, ſi attendamus id, vnde
nomina delumpta ſunt, quæ Deo tribuimus,
non tam ipſum Deum, quam res creatas ſignifi-
cāt, quod eft quadam metaphorico modo Deum
ſignificare, vi à nobis explicatum eft: quoad id ve-
ro, ad quod ſignificantum accommodantur, ſigni-
fican Deum proprie, non quidditatine, & proprio
conceptu, & (vi ipſe ait) non quid eft, fed an eft, hoc
eſt, eo conceptu, quo à nobis in hac vita cognosci-
tur: vt enim paulo ante dicebamus, doctrina hæc
intelligenda eft de ſignificatione nominum inter
vatores, non prout relata ad Beatos.

In eandem sententiam allegat Iohannes Cypriano-
tius Cyrrilum lib. 7. thesauri cap. 2. vbi cum Eunomius
contendetur verbum non esse proprium vocabu-
lum filii. inquit: Adhuc verbum in scriptura filius appelle-
atur. & prolatione vocis acutus homo Eunomius intelligit,
ignorans, ex nostra consuetudine vocabulum esse sumptum.
Et paucis inter eiis. Quando igitur aliquid de Deo hu-
mano more dicitur, qui audit, non humano more, sed spiri-
tualiter diuinam intelligat. &c.

Ex hac etiam doctrina, quam explicauimus super
prae disputatione 22. cap. 6. intelligitur id, quod Dionysius ibidem, citatus a lepius dicit: nempe in Deo nec esse sapientiam, nec substantiam, nec quidquam eorum, quae de ipsis dicimus: & quod alij Patres interdum cum ipso Dionysio docent, nomen Patris, & Filii translatim Deo conueniente: nam quod ad modum significandi, & quoad id, unde de lumina sunt nomina, aliqua subest his vocabulis meta phora, non quoad rem significatam, de quo plura in eo capitulo: vi contra Damascenum aliqua etiam nota uitum.

Vtrum nomina dicta de Deo sint nomina synonyma.

71
P. 9.7. a. 6.
Ecc. 1. CONTRA
cap. 5.

AD quartum sic proceditur. Videatur quod ista nomina dicta de Deo, sint nomina synonyma. Synonyma n. nomina dicuntur, quæ omnino idem significant: sed ista nomina dicta de Deo omnino idem significant in Deo, quia bonitas Dei est eius essentia, & similiter sapientia: Ergo ista nomina sunt omnino synonyma.

Si dicatur, quod ista nomina non significant idem secundum rem, sed secundum rationes diuersas. Contra, Ratio cui non respondent aliquid in re, est vana: si ergo ista rationes sunt multæ, & res est una, videatur quod rationes istæ sunt vanæ.

2. Præterea, Magis est vnum, quod est vnum re, & ratione; quam quod est vnum re, & multiplex ratione. Sed Deus est maximus: ergo videtur, quod non sit vnum re, & multiplex ratione. Et sic nomina dicta de Deo non significant rationes diuersas. Et ita sunt synonyma.

Sed contra, Omnia synonyma sibi inuicem adiuncta negationem adducunt: sicut si dicatur, vestis indumentum. Si igitur omnia nomina dicta de Deo sunt synonyma, non posset conuenienter dici Deus bonus, vel aliquid huiusmodi, cum tamen scriptum sit Ierem. 32. Fortissime, magne, potens, Dominus exercituum nomen tibi.

Respondeo dicendum, quod huiusmodi nomina dicta de Deo non sunt synonyma. Quod quidem facile est esse videre, si dicemus quod huiusmodi nomina sunt inducta ad remouendam, vel ad designandam habitudinem causæ respectu creaturarum. Sic enim diuersæ rationes horum nominum secundum diuersa negata, vel secundum diuersos effectus connotatos. Sed secundum quod dictum est, huiusmodi nomina substantiam diuinam significare licet imperfekte, etiam plane apparet secundum præmissa, quod habent rationes diuersas. Ratio enim, quam significat nomen, est conceptio intellectus de re significata per nomen. Intellectus autem noster, cum cognoscat Deum ex creaturis, format ad intelligendum Deum conceptiones proportionatas perfectionibus procedentibus a Deo in creaturas. Quæ quidem perfectiones in Deo præexistunt, vnitè, & simpliciter, in creaturis vero recipiunt diuisi, & multipliciter. Sicut igitur diuersi perfectionibus creaturarum respondet vnum simplex principium representatum per diuersas perfectiones creaturarum varie, & multipliciter,

Vasquez in 1. part. Tomus I.

ita varijs, & multiplicibus conceptibus intellectus nostri responderet vnum omnino simplex secundum huiusmodi conceptiones imperfecte intellectum. Et ideo nomina Deo attributa, licet significant vnam rem, tamen quia significant eam sub rationibus multis, & diuersis, non sunt synonyma.

Et sic patet solutio ad primum: quia nomina synonyma dicuntur, quæ significant vnum secundum vnam rationem. Quæ enim significant rationes diuersas vnius rei, non primo, & per se vnum significant: quia nomen non significat rem, nisi mediante conceptione intellectus: ut dictum est.

Ad secundum dicendum, quod rationes plures horum nominum non sunt casæ, & vanæ: quia omnibus ei respondent vnum quid simplex per omnia huiusmodi multipliciter, & imperfecte representatum.

Ad tertium dicendum, quod hoc ipsum ad perfectam Dei unitatem pertinet: quod ea, quæ sunt multipliciter & diuisim in alijs, in ipso sunt simpliciter, & unitæ. Et ex hoc contingit, quod est vnum re, & plures secundum rationem: quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit eum, sicut res multipliciter ipsum representant.

Explicatio doctrinae Articuli.

Conclusio articuli est: *Non omnia dicta de Deo sunt synonyma:* appellat S. Thom. synonyma, s. Thom. non, vt aliqui dicunt, æquiuoca. Horum enim quolibet æque plura sub diuersis rationibus significat: sed duo, aut plura nomina synonyma dicuntur ab Scholasticis, quæ idem sub eadem proportione denotant, vt ens, muro, & gladius, vestis, indumentum: Ergo cum de eo plura dicantur nomina, vt omnipotens, bonus, sapiens, &c. Inquit S. Doctor, non omnia esse synonyma: quia licet eundem Deum significant; ipsum tamen denotant sub diuersis rationibus. Nam, vt optime aduertit Caier, Caietan. sola distinctionis inter significata sufficit, nec Ratio con- clusionis. opus est distinctione aliqua eorum ex natura rei, vt nominis non sint synonyma. Quocirca cum attributa inter se, & ab essentiâ nostro modo intelligendi, distinguuntur, vt ostendemus infra disp. 117. fit, vt nomina, quæ diuersa attributa significant, sola ratione distinctione inter se, & ab essentiâ, non sint synonyma inter se, nec cum nominibus essentiâ significantibus.

Observandum tamen est, de synonymia nominum dijudicandum esse non ex parte imponentis nominum illa, aut uterius: sed ex parte audiens, cui dicuntur significare. Ut enim demonstratum est disp. præc. cap. 2. significatio nominis pretendenda est ex cognitione, quam habet de te ille, qui audit, non aut illa, qui loquitur, aut nomen imposuit. Videndum igitur est, quare haec nomina non sint synonyma, & an aliqui esse possint.

Caiet. in hoc art. notar, Deum in se non distin-

Caietan.

CC
guere

guere rationes diuersas attributorum: ex quo sequitur Deo nomina omnia ipsi imposita, ex hac parte synonyma fore, nisi aliud obstaret: dixi ex hac parte, quia si nominib. possemus vere, & proprie aliquid deo significare, omnia nomina sive viuis, sive alterius attributi, ipsi synonyma essent: quia quodlibet eorum eodem modo ipsi significaret: eo quod ipse seipsum eodem modo semper intelligit. De Beatis nihil dicit Cajetanus: sicut tamen, qui putent ipsa visione beata distingui ab ipsis in Deo diuersa attributa: quod si verum esset, nomina attributorum non essent ipsis synonyma. Quia vero, ut demonstrabimus iusta d. 118. Beati non possunt visione ipsa clara Dei plutes rationes in eo distinguere: sequitur ipsis hoc modo Deum videntibus nomina esse synonyma. Cumque solum viatores cognoscentes Deum, non sicut est, sed per alienas species, instar rerum creaturarum, in ipso distinguant diuersa attributa: ipsi soli & cognoscitibus hoc modo Deum, nomina haec attributorum non erunt synonyma. Quare si Beati eodem etiam modo, atque viatores Deum cognoscunt, & non solum clara visione: ipsis hoc modo cognoscitibus synonyma quoque non erunt.

In hoc articulo disputari solet, an attributus dei inter se, & ab essentia ex natura rei; vel sola ratio ne distinguuntur, de hoc tamen differemus infra disp. 116.

ARTICVLVS V.

Vnum ea, que de Deo dicuntur, & creaturis, vniuoce dicantur de ipsis.

AD quintum sic proceditur. Videatur quod ea, quæ dicuntur de Deo, & creaturis, vniuoce de ipsis dicantur. Omne enim æquiuocum reducitur ad vniuocum, sicut multa ad vnum. Nam si hoc nomen canis æquiuoce dicatur de latrabilis, & marino, oportet quod de aliquibus vniuoce dicatur, scilicet de omnibus latrabilibus. Alter enim esset procedere in infinitum. Inveniuntur autem quædam agentia vniuoca, quæ conueniunt cum suis effectibus in nomine, & definitione, ut homo generat hominem; quædam vero agentia æquiuoca, sicut sol causat calidum, cum tamen ipse non sit calidus, nisi æquiuoce. Videtur igitur, quod primum agens, ad quod omnia agentia reducuntur, sit agens vniuocum. Et ita quæ de Deo, & creaturis dicuntur, vniuoce prædicantur.

2. Præterea, Secundum æquiuoca non attenditur aliqua similitudo. Cum igitur creaturæ ad Deum sit aliqua similitudo, secundum illud Genesi. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, videtur quod aliquid vniuoce de Deo, & creaturis dicatur.

3. Præterea, Mensura est homogenea mensurato, vt dicatur in 10. Metaph. Sed Deus est prima mensura omnium entium, vt ibidem dicatur: ergo Deus est homogeneus creaturis. Et ita aliqui

ARTIC. V.

vniuoce de Deo, & creaturis dici potest.

Sed contra. Quicquid prædicatur de aliquibus secundum idem nomen, & non secundum eandem rationem, prædicatur de eis æquiuoce. Sed nullum nomen conuenit Deo secundum illam rationem, secundum quam dicitur de creatura. Nam sapientia in creaturis est qualitas, non autem in Deo: genus autem variatum mutat rationem, cum sit pars definitionis: & eadem ratio est in aliis. Quicquid ergo de Deo, & creaturis dicitur, æquiuoce dicitur.

4. Præterea, Deus plus distat à creaturis quam quæcumque creaturæ ab iniuicem. Sed propter distantiam quarundam creaturarum contingit, quod nihil vniuoce de eis prædicari potest: sicut de his, quæ non conueniunt in aliquo genere: Ergo multo minus de Deo, & creaturis aliquid vniuoce prædicatur, sed omnia prædicantur æquiuoce.

Respondeo dicendum, quod impossibile est aliquid prædicari de Deo, & creaturis vniuoce. Quia omnis effectus non adæquans virtutem causæ agentis, recipit similitudinem agentis nō secundum eandem rationem, sed deficiente: ita quod & diuini, & multipliciter est in effectibus, in causa est simpliciter, & eodem modo. Sicut Sol secundum vnam virtutem multiformes, & varias formas in istis inferioribus producit. Eodem modo, ut supra dictum est, omnes rerum perfectiones, quæ sunt in rebus creatis diuini, & multipliciter in Deo præexistunt unitæ. Sic igitur, cum aliquid nomen ad perfectionem pertinens de creatura dicatur, significat illam perfectionem distinctam secundum rationem definitionis ab alijs, pura cum hoc nomen, sapiens, de homine dicitur, significamus aliquam perfectionem distinctam ab essentia hominis, & à potentia, & ab esse ipsis, & ab omnibus huiusmodi. Sed cum hoc nomen de Deo dicimus, non intendimus significare aliquid distinctum ab essentia, vel potentia, vel esse ipsis. Et sic, cum hoc nomen, sapiens, de nomine dicitur, quodammodo describit, & comprehendit rem significatam, non autem cum dicitur de Deo: Sed relinquit rem significatam, ut incomprehensam, & excellentem nominis significationem. Vnde patet quod non secundum eandem rationem hoc nomen, sapiens, de Deo, & de homine dicitur. Et eadem ratio est de alijs. Vnde nullum nomen vniuoce de Deo & creaturis prædicatur. Sed nec etiam purè æquiuoce, ut aliqui dicuntur.

art. præ.

Io. lib. Met.
20. x. 4. 10. 3.

**Num beatis
omnia Dei
nomina syn-
onyma sint.**

36

<sup>§ lib. P. hys. &
n. M. 10. 3.</sup> xerunt. Quia secundum hoc ex creaturis nihil posset cognosci de Deo, nec demonstrari, sed semper incideret fallacia aequiuocationis. Et hoc est tam contra Philosopham, qui multa demonstrativa de Deo probat, quam etiam contra Apostolum dicentem Roman. i. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspicuntur. Dicendum est igitur, quod huiusmodi nomina dicuntur de Deo & creaturis, secundum analogiam, id est, proportionem. Quod quidem duplice contingit in nominibus: vel quia multa habent proportionem ad unum, sicut sanum dicitur de medicina & vrina, in quantum utrumque habet ordinem & proportionem ad sanitatem animalis, cuius hoc quidem signum est, illud vero causa: vel ex eo, quod unum habet proportionem ad alterum: Sicut sanum dicitur de medicina & animali, in quantum medicina est causa sanitatis, quæ est in animali. Et hoc modo aliqua dicuntur de Deo & creaturis analogice, & non aequiuoce pure, neque vniuoce. Non enim possumus nominare Deum, nisi ex creaturis, vt supra dictum est. Et sic quicquid dicitur de Deo, & creaturis, dicitur secundum quod est aliquis ordo creaturarum ad Deum, vt ad principium, & causam: in qua praexistunt excellenter omnes rerum perfectiones. Et iste modus communicatis medius est inter puram aequiuocationem, & simplicem vniuocationem. Neque enim in his, quæ analogice dicuntur, est una ratio, sicut est in vniuocis: nec rotaliiter diuerfa, sicut in aequiuocis; sed nomen quod sic multipliciter dicitur, significat diuerfas proportiones ad aliquid unum. Sicut sanum de vrina dictum significat signum sanitatis animalis, de medicina vero dictum significat causam eiusdem sanitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod licet in predicationibus oporteat aequiuoca ad vniuocum reduci, tamen in actionibus agens non vniuocum ex necessitate praedit agens vniuocum. Agens enim non vniuocum est causa vniuersalis totius speciei, vt Sole est causa generationis omnium hominum. Agens vero vniuocum non est causa agens vniuersalis totius speciei (alioquin esset causa sui ipsius, cum sub specie continetur) sed est causa particularis respectu huius individui: quod in participatione speciei constituit. Causa igitur vniuersalis totius speciei non est agens vniuocum. Causa autem vniuersalis est prior particulari. Hoc autem agens vniuersale, licet non sit vniuocum,

Vasquez in part. Tomus I.

non tamen est omnino aequiuocum: quia sic non faceret sibi simile, sed potest dici agens analogicum. Sicut in predicationibus omnia vniuocca reducuntur ad unum primum non vniuocum, sed analogicum, quod est agens.

Ad secundum dicendum, quod similitudo creaturarum ad Deum est imperfecta: ^{Q. 4. art. 3.}

Et hoc est tam contra Philosopham, qui etiam nec idem secundum genus representat, vt supra dictum est.

Ad tertium dicendum, quod Deus non est mensura proportionata mensuratis. Vnde non oportet, quod Deus & creaturæ sub uno genere continetur.

Ea vero, quæ sunt in contrarium, concludunt quod non vniuoce huiusmodi nomina de Deo, & creaturis prædicentur, non autem quod aequiuocentur.

Conclusio articoli est: impossibile est, aliquid de Deo, & creaturis vniuoce dici.

ARTICULVS VI.
Vnum nomina per prius dicantur de creaturis, quam de Deo.

AD sextum sic proceditur. Vide-⁷³
tur, quod nomina prius dicantur
de creaturis, quam de Deo. Se-^{1. contra c. 34.}
cundum enim quod cognoscimus aliquid secundum hoc illud nominamus, cum no-
mina secundum Philosophum sint signa intellectuum. Sed per prius cognoscimus
creaturem quam Deum: Ergo nomina à
nobis imposita per prius conueniunt
creaturis, quam Deo.

2. Præterea, Secundum Dionys. in lib. <sup>Pib. 1. Per
de di-
uini. nomi. ali-
quantulum
ante finem.</sup>
de diuin. nom. Deum ex creaturis nomi-
namus: sed nomina à creaturis translatæ,
in Deum, per prius dicuntur de creaturis,
quam de Deo: sicut leo, lapis, & huiusmo-
di. Ergo omnia nomina quæ de Deo, & de
creaturis dicuntur, per prius de creaturis
quam de Deo dicuntur.

3. Præterea, Omnia nomina, quæ com-
muniter de Deo, & creaturis dicuntur,
dicuntur de Deo sicut de causa omnium,
vt dicit Dionysius. Sed quod dicitur de ^{c. 1. de myt.}
aliquo per causam, per posterius de illo
dicitur: per prius enim dicitur animal sa-
num quæ medicina, quæ est causa sanitatis.
Ergo huiusmodi nomina per prius
dicuntur de creaturis quam de Deo.

Sed contra est, quod dicitur Ephes. 3.
Flecto genua mea ad Patrem Domini no-
stri Iesu, ex quo omnis paternitas in ce-
lo, & in terra nominatur: & adem ratio
videtur de nominibus alijs, quæ de Deo,
& creaturis dicuntur. Ergo huiusmodi
nomina per prius de Deo, quam de crea-
turis dicuntur.

Respondeo dicendū, quod in omnibus
nominibus, quæ de pluribus analogice di-
cuntur, necesse est, quod omnia dican-
tur

Cc 2 tur

*4. Metaph.
tex. 28. 10. 3.*

tur per respectum ad vnum. Et ideo illud vnum oportet, quod ponatur in definitio ne omnium. Et quia ratio quam significat nomen est definitio, vt dicitur in 4. Metaph. necesse est, quod illud nomen per prius dicatur de eo, quod ponitur in definitione aliorum, & per posterius de alijs secundum ordinem, quo appropinquant ad illud primum, vel magis, vel minus. Sicut sanum, quod dicitur de animali, cadit in definitione sani, quod dicitur de medicina, qua dicitur sana in quantum causat sanitatem in animali, & in definitione sani, quod dicitur de vrina, qua dicitur sana in quantum est signum sanitatis animalis. Sic ergo omnia nomina, qua metaphorice de Deo dicuntur, per prius de creaturis dicuntur quam de Deo, quia dicta de Deo nihil aliud significant, quam similitudines ad tales creaturas. Sicut n. ridere dictum de prato, nihil aliud significat, quam quod pratum similiter se habet in decoro, cum floret, sicut homo, cum ridet, secundum similitudinem proportionis: sic nomen Ieronimi dictum de Deo, nihil aliud significat, quam quæ Deus similiter se habet, vt fortiter operetur in suis operibus sicut leo in suis. Et sic patet, quod secundum quod dicuntur de Deo, eorum significatio definiri non potest, nisi per illud, quod de creaturis dicitur. De alijs autem nominibus qua non metaphorice dicuntur de Deo, esset etiam eadem ratio si diceretur de Deo causaliter tantum, vt quidam posuerunt. Sic enim cū dicitur, Deus est bonus, nihil aliud esset quam Deus est causa bonitatis creatæ. Et si hoc nomen, Bonum, dictum de Deo clauderer in suo intellectu bonitatem creaturæ. Vnde bonum per prius dicteretur de creatura, quam de Deo. Sed supra ostensum est, quod huiusmodi nomina non solum dicuntur de Deo causaliter, sed etiæ essentialiter. Cum enim dicitur, Deus est bonus, vel sapiens, non solum significatur, quod ipse sit causa sapientiæ, vel bonitatis, sed quod hæc in eo eminentius præexistunt. Vnde secundum hoc dicendum est, quod quantum ad rem significatam per nomen prius dicuntur de Deo, quam de creaturis, quia à Deo huiusmodi perfectiones in creaturas manant: sed quantum ad impositionem nominis per prius à nobis imponuntur creaturis, quas prius cognoscimus. Vnde & modum significandi habent, qui competit creaturis, vt supra dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod obiectio illa procedit quantum ad impositionem nominis.

Ad secundum dicendum, quod non est

ARTIC. VII.

eadē ratio de nominibus qua metaphorice de Deo dicuntur, & de alijs, vt dictu est.

Ad tertium dicendum, quod obiectio illa procederet, si huiusmodi nomina solum de Deo causaliter dicerentur, & non essentialiter, sicut sanum de medicina.

Conclusio est. Si species rem significatam, per prius dicuntur nomina de Deo, quam de creaturis, hoc est, principalius: si vero id, unde nomina imposita sunt, prius de creaturis, quæ a Deo dicuntur. In his duobus articulis Theologi nostri magnam partem occupati sunt in disputando de analogia nominum. Ea vero qua disputatio theologica digna erant, exæste à nobis tradita sunt supra disputationem, cap. 5. Cetera physcis, & metaphysicis relinquuntur.

ARTIC. VII.

Vtrum nomina, qua important relationem ad creaturas dicantur de Deo ex tempore.

Ad septimum sic proceditur. Videlicet quod nomina, qua important relationem ad creaturas, non dicantur de Deo ex tempore. Omnia enim huiusmodi nomina significant diuinam substantiam, vt communiter dicitur. Vnde & Ambrosius dicit, quod ho[n]o[n] nomen, dominus, est nomen potestatis, quæ est diuina substantia: & creatio significat Dei actionem, quæ est eius essentia. Sed diuina substantia non est temporalis, sed æterna. Ergo huiusmodi nomina non dicuntur de Deo ex tempore, sed ab æterno.

2. Præterea. Cuicunque conuenit aliquid ex tempore, potest dici factū. Quod enim ex tempore est album fit album. Sed Deo non conuenit esse factum: ergo de Deo nihil prædicatur ex tempore.

3. Præterea si aliqua nomina dicuntur de Deo ex tempore propter hoc quod important relationem ad creaturas, eadem ratio videtur de omnibus, qua relationem ad creaturas important. Sed quædam nomina importantia relationem ad creaturas, dicuntur de Deo ab æterno. Ab æterno enim sciuit creaturam & dilexit, secundum illud Ierem. 31. In charitate perpetua dilexite. Ergo & alia nomina qua important relationem ad creaturas, vt dominus & creator, dicuntur de Deo ab æterno.

4. Præterea. Huiusmodi nomina relationem significant. Oportet igitur quod relatio illa vel sit aliquid in Deo, vel in creatura tantum. Sed nō potest esse, quod sit in creatura tantum: quia sic Deus denominaretur Dominus à relatione opposita, quæ sit in creaturis, nihil autem denominatur à suo opposito. Relinquitur ergo quod relatio est aliquid in Deo. Sed in Deo nihil potest esse ex tempore, cū ipse sit supra tempus: ergo videtur quod huius-

74
*Infra q. 34.
art. 3. 2. q.
43. art. 4. q.
diff. 14. q. 1.
art. 1. 5. q.
diff. 30. art. 1.
per totum q.
2. c. & d. 37.
q. 2. art. 3. q.
3. diff. 18.
art. 4. 1. q.
diff. 32. a. 3.
Liber I de fide
cap. 1. circa
med. tom. 11.*

huiusmodi nomina non dicantur de Deo
ex tempore.

5. Præterea, Secundum relationem di-
citur aliquid relatiue: puta secundum do-
minum dominus, sicut secundum albedi-
nem albus. Si igitur relatio dominij non
est in Deo secundum rem, sed solum secun-
dum rationes, sequitur, quod Deus non sit
realiter dominus: quod patet esse falsum.

6. Præterea, In relatiis, quæ non sunt
simil natura, vnum potest esse altero non
existente: sicut scibile existit nō existente
scientia, ut dicitur in prædicamentis. Sed
relatiis, quæ dicuntur de Deo, & creatu-
ris, non sunt simil natura; ergo potest ali-
quid dici relatiue de Deo ad creaturam,
etiam creatura non existente. Et si huius-
modi nomina, dominus, & creator dicun-
tur de Deo ab æterno, & non ex tempore.

Sed contra est, quod dicit August. 5. de
Trinit. quod hæc relatiua appellatio, do-
minus Deo conuenit ex tempore.

Respondeo dicendum, quod quædam
nomina importantia relationem ad crea-
turam, ex tempore de Deo dicuntur, &
non ab æterno. Ad cuius evidentiam sci-
endum est, quod quidam posuerunt rela-
tionem non esse rem naturæ, sed rationis
tantum. Quod quidem appetit esse fal-
sum, ex hoc, quod ipsæ res naturalem or-
dinem, & habitudinem habent ad inui-
tem. Verumtamen sciendum est, quod cum
ratio requirat duo extrema, tripli-
citer se habet ad hoc, quod sit res naturæ,
& rationis. Quandoque enim ex utraque
parte est res rationis tantum: quando sci-
licet ordo, vel habitudo non potest esse
inter aliqua tuis secundum apprehensio-
nem rationis tantum, vt pote cum dici-
mus idem eidem. Nam secundum quod ratio apprehendit bis aliquod
vnum, statuit illud, ut duo: & sic appre-
hendit quandam habitudinem ipsius ad
seipsum. Et similiter est de omnibus re-
lationibus, quæ sunt inter ens, & non
ens: quas format ratio in quantum appre-
hendit non ens, ut quoddam extremum.
Et idem est de omnibus relationibus,
qua consequuntur accidit rationis, ut ge-
nus, & species & huiusmodi. Quædam
vero relations sunt quantum ad utrumque
extremum res naturæ: quando sci-
licet est habitudo inter aliqua duo secundum
aliquid realiter conueniens utri-
que, sicut patet de omnibus relationibus,
qua consequuntur quantitatem, ut mag-
nitudinem, & parvum, duplum & dimidium,
& huiusmodi. Nam quantitas est in utro-
que extremon, & simile est de relationi-
bus, qua consequuntur actionem &

Vasquez in 1. pari. Tomus I.

passione, ut motuum, & mobile, pater,
& filius, & similia. Quandoque vero rela-
tio in via extremitam est res naturæ, &
in altero est res rationis tantum, & hoc
contingit, quandcumque duo extrema
non sunt unius ordinis, sicut sensus, & sci-
entia referuntur ad sensibile, & scibile,
qua quidem in quantum sunt res quæ-
dam in esse naturali existentes, sunt ex-
tra ordinem esse sensibilis, & intelligibili-
lis. Et ideo in scientia quidem, & sensu est
relatio realis, secundum quod ordinantur
ad sciendum, vel sciendum res: sed res
ipsæ in se consideratae sunt extra ordi-
nem huiusmodi; vnde in eis non est ali-
qua relatio realiter ad scientiam, & sen-
sus, sed secundum rationem tantum,
in quantum intellectus apprehendit ea,
ut terminos relationum scientiæ, & sen-
sus. Vnde Philosophus dicit in 5. Meta-
phys. quod non dicuntur relatiue, non
quod ipsa referantur ad alia, sed quia
alia referuntur ad ipsa. Et similiter dex-
trum non dicitur de columna, nisi in
quantum ponitur animali ad dextram.
Vnde huiusmodi relatio non est realiter
in columna, sed in animali. Cum igitur
Deus sit extra totum ordinem creature,
& omnes creature ordinantur ad ipsum,
& non è conuerso manifestum est, quod
creature realiter referuntur ad ipsum
Deum: sed in Deo non est aliqua realis re-
latio eius ad creature, sed secundum ra-
tionem tantum, in quantum creature re-
feruntur ad ipsum, & sic nihil prohibet
huiusmodi nomina importantia relatio-
nem ad creature prædicari de Deo ex
tempore, non propter aliquam mutationem
ipsius, sed propter creature mutationem,
sicut columna fit dextera anima-
li, nulla mutatione circa ipsam existente,
sed animali translato.

Ad primum ergo dicendum, quod relati-
ua quædam sunt imposita ad significan-
dum ipsas habitudines relatiuas, ut domi-
nus, seruus, pater, & filius, & huiusmodi: &
hæc dicuntur relatiua secundum esse.
Quædam vero sunt imposta ad signifi-
candas res, quas consequuntur quædam
habitudines, sicut mouens, & motum, ca-
put, & capitulum, & alia huiusmodi, quæ
dicuntur relatiua secundum dici. Sic igitur
& circa nomina diuinæ hæc differentia
est consideranda dupliciter. Nam quæ-
dam significant ipsam habitudinem ad
creaturem, ut Dominos. Et huiusmodi
non significant substantiam diuinam di-
recte, sed indirecte in quantum presuppo-
nunt ipsam: sicut dominum presuppo-
nit potestatem: quæ est diuina substantia.

C. 3. Quæ-

*Lib. 3. meta-
phys. sec. 20.
tom. 3.*

se habent scientia, & scibile. Nam scibile dicitur secundum potentiam: scientia autem secundum habitum, vel secundum actum. Vnde scibile secundum modum sive significatio praexistit scientiae. Sed si accipiatur scibile secundum actum, tunc est simul cum scientia secundum actum. Nam scitum non est aliquid, nisi sit eius scientia. Licerigitur deus sit prior creaturis: quia tamen in significacione domini, clauditur, quod habeat seruum, & e conuerlo, ita duo relativa dominus, & seruus sunt simul natura. Vnde deus non fuit dominus, antequam haberet creaturam subiectam.

Explicatio doctrinae articuli.

Conclusio est: aliqua ex his dicuntur deo ex tempore. Explicat vero S. Thom. in solutione 3, que sunt nomina, quæ ex tempore deo dicuntur: & inquit, ea esse, quæ consequuntur actiones transientes. *Vt creator, dominus, redemptor, &c.* nam quæ consequuntur actiones immanentes, *vt præsum, prædestinans, omnipotens, &c.* non dicuntur deo ex tempore, hoc est, fundamentum, vnde dici potest Deus creator, incipit in tempore ita, ut ab æterno non possit dici creans: quia ab actione transienti, quæ in tempore incipit, sic denominatur. Alia vero nominata significantia relationem, quæ consequitur actionem immanentem, licet non tribuantur deo ab æterno, quia non erat, qui illis vivetur; poterant tamen ab æterno deo conuenire, quia fundamentum illius relationis æternum est, scilicet actio immanens circa possibilia, aut futura, quæ ab æterno possibilia sunt & futura.

Circa haec vero nomina, quæ ratione actionis immanentes dicuntur deo, nota: dum est, non omnia significare necessarium ordinem in D. o: nam quædam denotant ordinem ad creaturas futuras, qui non conuenit deo nec illario: poterat enim deus manens idem, facere, ut nihil inquam esset futurum: vnde non est prædestinans, præscientis, aut prouidentis. Quædam autem ordinem significant ad creaturas possibiles, qui necessarium deo conuenit, tametsi realis non sit, sed rationis, eo quod creature necessaria sunt possibles, ac proinde fundamentum huius relationis necessarium est. Omnia tamen haec nomina ab æterno conuenient deo, nec ex tempore solum conuenire possunt: quia tam possibilis creatura, quam futura, si futura est, ab æterno est possibilis, aut futura. Vnde etiam probabimus q. 14. art. 15. immutabilitatem præscientie dei, & q. 19. art. 7. immutabilitatem voluntatis ipsius.

Circa solutionem tertij hic disputari soleretur propter aliquos Nominales, vtrum relationes creatoris, & Domini, que ex tempore deo tribuantur, sicut nomina earum, sint reales, an rationis: & quidem de re non video inter Catholicos posse esse controversiam. Nullus enim aucter potest, nec haec enim dicit, eas relationes esse reales, hoc est, realiter, & intrinsecè in deo, nec ex tempore ei aduenientes, neque ab æterno adhaerentes ipsi non necessario, sed libere, ut evidentiatione ostendimus disputo. c. 2. quod enim libere ipsi conueniant, dubium esse non potest: sunt enim ad creaturas

Liber
cap. ixx.
20. tom. 31.

Ad quartum dicendum, quod relationes significant per huiusmodi nomina, quæ dicuntur deo ex tempore, sunt in deo secundum rationem tantum: opposita autem relationes in creaturis sunt secundum rem. Nec est inconveniens, quod à relationibus realiter est inveniatis in re deo denominetur: tamen secundum quod cointelleguntur per intellectum nostrum opposita relationes in deo, vt sic deo dicatur relativa ad creaturam, quia creatura refertur ad ipsum: sicut philosophus dicit in Metaph. quod scibile dicitur relativè, quia scientia refertur ad ipsum.

Ad quintum dicendum, quod cum ea ratione referatur deus ad creaturam, quia creatura refertur ad ipsum, cum ratio subiectonis realiter sit in creatura: sequitur quod deus non secundum rationem tantum, sed realiter sit dominus. Eo enim modo dicitur dominus, quo creatura ei subiecta est.

Ad sextum dicendum, quod ad cognoscendum, vtrum relativa sint simul natura, vel non, non oportet considerare ordinem rerum, de quibus relativa dicuntur, sed significations ipsorum relatiuum. Si enim unum in sui intellectu claudat aliud, & è conuerso, tunc sunt simul natura, sicut duplex, dimidium, & pater, & filius, & similia. Si autem unum in intellectu claudat aliud, & non è conuerso, tunc non sunt simul natura. Ethoc modo

turas futuras, aut præsentes, quæ non necessario
futura sunt, aut præsentes.

OKam.
Gabrie.
Durand.
Maril.
Gregor.

Quare cum Okam, & Gabr. in t. d. 30. q. 5. Durand.
q. 3. Maril. in 1. q. 32. art. 1. & Greg. in t. d. 18. q. 3. art. 1.
has relationes appellant reales, tametsi in re ipsa
non erent, improprietas tamen loquendi no-
tandi sunt: ipsi namque non dicunt, eas esse aliquid
reale Deo adhaerens, ut expresse ipsi aduertunt:
yocant nihilominus reales, & nolunt appellare re-
lationes rationis, quia nullo intellectu operante,
Deus realiter creat, & est illud, quod dicitur cre-
ans: sed multo obscurius ceteris loquitur Greg.
Solum prædicti auatores ab alijs differunt, quod
nolunt vocare illas relationes rationis.

Dicendum vero est, fundamentum, unde rela-
tio defumitur, & vnde nomen relationis Deo tri-
buitur, esse reale, vel præfens, vel futurum, vel
possibile: quo circa ab aliquibus relatio realis ex-
trinseca appellari solet. In ipso vero Deo absque
dubio solum rationis relatio ponenda est: ergo
cum dicunt extrinseca denominatio realis, non
omnino excludit operatio nostri intellectus,
quia denominatio opus est rationis: sed significa-
tur, esse quid reale, ex quo noster intellectus sum-
psumit denominationem illam: quare si loquamus de
illa relatione, cuius denominatio ex illo extrinse-
co fundamento deriuatur, prout in Deo esse, aut ei
conuenient dicitur, relatio rationis vocanda est: ita
cam appellant S. Thom. in hoc art. & Caiet. §. Quoad
quartum, & idem S. Thom. 2. contragentes cap. 2. & ibi
Ferrarien. §. Circa istam propositionem, & seq. Bonauent.
in 1 d. 30. q. 3. R. ard. q. 4. Scot. ad q. 2. Capitulo. q. 1. art. 1.
concl. 3. & art. 2. concl. 2. & 3. Deza Hispan. art. 1. Hen-
ric. quodlib. 9. q. 1.

S.Thom.
Caiet.
Terror.
Barus.
Ricard.
Capred.
Deca.
Henric.

Caiet.

Cæterum an sit in Deo relatio realis æterna ad
creaturas, dicemus infra disp. 10. 4. cap. vlt. an vero
relatio rationis sit in Deo per ipsummet intellectum diuinum formata, & quomodo per huma-
num, tractabimus infra disp. 11. 8. cap. 2. denique
quomodo hæ denominatio Deo conuenient
ab æterno, cum sint relationum rationis, explica-
bitur q. 14. art. 15.

Circa eandem solutionem disputat Caietanus,
vtrum relativa tertij generis referantur realiter ad
absolutum terminum, an ad aliquo modo relati-
um, & de aliis relationibus similiiter. Verumtamen
de hac re pauca, ne limites Theologi transgredia-
mur, obiter dicemus infra disput. 160. cap. 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hoc nomen, Deus, sit nomen naturæ.

Ad octauum sic proceditur. Vide-
tur, quod hoc nomen deus non sit
nomen naturæ. Dicit enim Damaf. in 1. li-
bro, quod deus dicitur à Theyn, quod est
curare, & souere vniuersa, vel ab Ethyn,
idest ardere. Deus enim noster ignis con-
sumens est, vel à Theasthe, quod est con-
siderare omnia. Hec autem omnia ad
operationem pertinent: ergo hoc nomen,
Deus, operationem significat, & non na-
turam.

2. Præterea, Secundum hoc aliquid
nominatur a nobis secundum quod co-
gnoscitur. Sed diuina natura est nobis

ignota: ergo hoc nomen, Deus, non signi-
ficat naturam diuinam.

Sed contra est, quod dicit Ambros. in
lib. de fide, quod deus, est nomen naturæ.

Respondeo dicendum, quod non est
semper idem à quo imponitur nomen ad
significandum, & id ad quod significan-
dum nomen imponitur. Sicut enim sub-
stantiam rei ex proprietatibus, vel opera-
tionibus eius cognoscimus, ita substantia-
m rei denominamus quandoque ab ali-
qua eius operatione, vel proprietate. Si-
cuit substantiam lapidis denominamus ab
aliqua actione eius, quia laedit pedem;
non tamen hoc nomen impositum est ad
significandum hanc actionem, sed sub-
stantiam lapidis. Si qua vero sunt, quæ se-
cundum se sunt nota nobis, ut calor, fri-
gus, albedo, & huiusmodi, non ab alijs de-
nominantur. Vnde in talibus idem est,
quod nomen significat, & id à quo im-
ponitur nomen ad significandum. Quia igit
tur Deus non est notus nobis in sui natu-
ra, sed innotescit nobis ex operationibus,
vel effectibus eius, ex his possumus eum
nominare, vt supra dictum est. Vnde hoc
nomen, Deus, est nomen operationis

Art. I. binius
quatt.

Cap. II. pa-
rum ante
medium.

quantum ad id, à quo imponitur ad signi-
ficandum. Imponitur enim hoc nomen ab
vniuersali rerum prouidentia. Omnes

enim loquentes de Deo intendunt
nominare deum quod habet prouiden-
tiā vniuersalem de rebus. Vnde dicit
Dionys. 12. c. de diuin. nominib. quod
Deitas est quia omnia videt prouidentia,
& bonitate perfecta. Ex hac autem ope-
ratione hoc nomen, Deus, assumptum
impositum est ad significandum diuinam
naturam.

Ad primum ergo dicendum, quod om-
nia quæ posuit Damascenus pertinent ad
prouidentiam à qua imponitur hoc no-
men, deus, ad significandum.

Ad secundum dicendum, quod secun-
dum quod naturam alicuius rei ex eius
proprietatibus & effectibus cognoscere
possumus, sic eam nomine possumus signi-
ficare: Vnde quia substantiam lapidis ex
eius proprietate possumus cognoscere secun-
dum seipsum, sciendo quid est lapis,
hoc nomen lapis, ipsam lapidis naturam,
secundum quod in se est significat. Signi-
ficat enim definitionem lapidis, per quam
scimus, quid est lapis: ratio enim, quam
significat nomen, est definitio, ut dicitur
in 4. Metaph. Sed ex effectibus diuinis di-
uinam naturam non possumus cognosce-
re secundum quod in se est, vt sciamus de
ea quid est, sed per modum eminentiae, &
causalitatis, & negationis, vt supra dictum
est. Et

Lib. 4. meta-
ph. 1. ext. 26.
ext. 3.

Cc 4. est. Et

Q. 12. art. 1.

est Et si hoc nomen, Deus, significat naturam diuinam. Impositum est enim nomen hoc ad aliquid significandum supra omnia existens: quod est principium omnium, & remotum ab omnibus. Hoc enim intendunt significare nominantes Deum.

Conclusio articuli est. Nomen, Deus, quoad id, unde impositum est, significat actionem, sed ex parte illius, ad quod significandum impositum est, significat substantiam, & naturam ipsam Deum.

DISPVT. LVIII.

Circa doctrinam articuli.

Quid senserint patres de hoc nomine, Devs. cap. 1.

Sententia S. Thome de eadem re, cap. 2.

Quaratione nomen, Devs, dici possit connotatum. cap. 3.

CAPUT I.

Qui senserint patres de hoc nomine, Devs.

Neo ex Scholasticis præter Caier, aliosque vero Damasc. i. de fide c. 12. eam tractauit diligenter, cuius sententiam, ut explicaret S. Th. hunc art. instituit. Docet itaque Damascen. nomen *Deus*, ex quo latinum nomen, *Deus*, pancis literis mutatis desumptum videtur, utrum esse *ad verbum* est. hoc est, a verbo, quod significat propriece, quia omnia Deus prospiciat: aut a verbo *verbum*, quod est currere, quia quasi ducurrens per omnia creatura singula foueat & conservet: aut a verbo *creare*, quod est creare, quoniam Deus ignis dicitur vita absumens: quam vocis Erymologiam etiam tradidit Athanas. lib. de definitionibus partim a principio, & ex parte probat *Nazian. orat. 6. n. 70.*

Docet inde Damasc. hoc nomen, *Deus*, & illud Exod. 3. Qui est, est præcipua: cetera autem non ita perfecte. Deum significare: inter ea vero duo, priorem locum tribuit nomini, *Qui est*. Id ipsum docuerant Nazian. loco allegato, *Nicetas in orat. 42. Nazian.* in illa verba, *Deus & semper erat, & Elias Creten.* in orat. 1. *Nazian. in illa verba, Quoniam pietatis &c.* Ex hist. tamen Nazian. & Nicetas ea ratione afflunt, inter cetera nomina haec esse præcipua, quia illud nomen, *Qui est*, ipsum esse significat: Deus autem significat perfectissimam operationem ipsius, scilicet omnia propriece: in quo videntur doctrinæ huius art. aduersari: in eo namque contendit S. Doctor nomen, *Deus*, substantiam etiam significaresed quo pacto. S. Th. & Damascen. contraria non docuerint, paulo post demonstrabimus. *Elias vero* ideo putat, haec duo nomina potissimum esse inter cetera, quia Dei substantiam aptius, quam alia significant: quare intentione S. Thom. adstruere videtur, Idem docuit etiam Athanas. in epist. quadam de decreto Nicena Synodi, que incipit. *Rite a refactum, post medium illus, ubi ait: Cum dicimus Deum, & nominamus patrem, nihil nos ergum, que circa eum sunt, sed ipsius substantiam significamus.* N. que oblat id, quod Damasc. lib. i. de fide c. 12. ait, nempe inter Dei nomen primum esse, *Bonum*, ut etiam colligitur ex eodem lib. c. 2. 3. & 4. Quia ut optimè norauit *Clethous* in illud c. 12. inter nomina, quae Dei substantiam per effectus ostendunt, primum locum obtinet, *Bonum*: at vero nomen, *Qui est*, præcipuum, & primum est, ad significandam Dei substantiam, & naturam, ut in se est occultissime latens,

CAPUT I. & II.

CAPUT II.

Sententia S. Thome de eadem re.

Vthane Patrum sententiam explicit S. Th. s. ibem. Vnde desumptum est nomen, *Deus*, actionem significat, neque aut proficiendi, aut dif. intendit, aut venit: si vero id, ad quod significandum impositum est, denotat ipsam Dei substantiam, ut in conclusione articuli deduximus. In cuius rei maiorem explanationem primum obserandum est, nomine, *Deus*, nuncipatio, aliquando hominibus accommodari, ut Psal. 81. Deus stetit in Synagoga Deorum: verum de significacione eius hoc modo nunc non agimus: communiter vero significat primum omnium ens, omnium rerum causam, & principium.

Deinde notandum est, triplicia esse nomina, *Secundum* qua Deo ratione actionis tribuntur; *non nullam notabilem*, adiectiva, significativa actionem, *qualia sunt omnipotens, sapiens, &c.* quedam substantia, significativa quoque actionem, *Ve creator, index, rector, &c.* alia vero, quæ derivationem appellatio: is ab actione simpliciter, *eam* ramen iam amplius formaliter non significant, sed ipsam substantiam denotant; & huiusmodi putat S. Thom. esse nomen, *Deus*. Est autem inter haec manifesta differentia: nam primi, & secundi generis nomina, quamvis pro substantia Dei supponant, & ipsum Deum, ut materiale significatum denotent, iuxta varias regulas quas infra disput. 3. & seq. trademus; formaliter tamen actionem significant, & expriment, sub qua Deus ipse significatur. At vero nomina tertii generis, ut *deus* licet ab actione derivata fuerint, ex virtute tamen actionem iam non significant, sed substantiam, quare etiam nomen Deus ponatur ex parte praediti, ubi solum secundum aliquorum substantientia nomina supponunt pro formaliter significatos, nunquam denotant actionem, sed substantiam, & naturam ipsius primum causa. At vero nomina, *omnipotens, & creator, & similia primi, & secundi generis* licet ex parte subiecti, quia pro materiali significato supponunt, substantiam Dei denotent; ex parte tamen practicati semper actionem significant, & formaliter eam expriment: quare cum dicimus, *Pater est Deus*, non significamus Patrem omnia propriece, aut discurrere, aut vere, &c. sed Patrem esse substantiam illam primam, quam ex nomine appellamus. Contra vero cum dicimus, *Pater est omnipotens, & creator*, denotamus posse omnia efficere, & creare vniuersa, quod est significare formaliter actionem.

Id, quod de nomine, *Deus*, dictum est, continent etiam alijs nominibus rerum creaturam: nam nomen, *Lapis*, derivatur a ledendo pedem, nomina etiam multarum familiarium ab aliqua actione, aut effectu desumpta sunt: & tamen iam sunt vsu ipso, accommodata ad substantiam ipsam significandam. Signum huius est, quod his nominibus ad denotandam rem illam vntur, qui omnino derivationem ignorant: ergo illa non assumentur ad significandum id, vnde desumpta sunt. Cæterum quamvis nomen, *Deus*, denotet substantiam Dei, non autem eius operationem: tamen eam non significant, quid est, sed quod est, ut supra art. 3. ex Cypriano notauimus.

CAPUT